

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΘ' (ΕΞΑΜΗΝΟ Β')

Ἀθήνα, 15 τοῦ Δεκέβρη 1922

ΑΡΙΘ. 769 (ΦΥΛ. 6)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ : Μὲ τὸ κρουστό σου γέλιο.
ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ : Πεζὰ τραγούδια : Ἰδιό-
φορη, Κυκλαμίες, *Silentia divina*, Χωρίς τίτλο.
ΑΓΗΣ ΔΕΒΕΝΤΗΣ : Τὸ εἰκόνημά σου.
Μ. ΛΕΡΜΑΝΤΩΦ : Ἡ ζωὴ.
Α.Η. WINSNES : Τὸ Νορβηγικὸ μυθιστόρημα (τέλος).
ΠΙΚΡΑΓΚΑΘΗΣ : Καιρὸς; Πολέμη.
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ : Φαβιέρως.
ΠΑΥΣΙΟΣ : Μισμοί.
ΑΝΑΤΟΛΕ FRANGF : Τὸ περιβόλι τοῦ Ἐπικούρου.

Α. ΒΛΟΚΚ : Οἱ Ἐπιθυμίαι; μου.
Ο ΝΟΥΜΑΣ. Φαινόμενα καὶ Πράγματα.
Ζ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ : Γιάννης ὁ ἀφορισμένος
ΤΙΜ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ : Ταγκόπουλος—Νουμίας.
ΠΕΤΡΟΣ ΓΑΛΗΝΟΣ : Φιλολογικὴ ἐσπερίδα τοῦ «Παρ-
νασσού».
ΠΙΚ : Φοιτητικὴ Συντροφιά.
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ : Νεοελληνικὴ
Φιλολογία, Νέα Βιβλία.

ΜΕ ΤΟ ΚΡΟΥΣΤΟ ΣΟΥ ΓΕΛΙΟ...

Μὲ τὸ κρουστό σου γέλιο
πὺν λεύτερα κυλᾶ,
σοῦ γράφω τὴν εἰκόνα
τὴν πλέρια ζουγραφιά.

Ἐσ' εἶσαι ἓνα περβόλι
σὲ τόπους μακρινούς,
πὺν τοῦ χρυσῶνι ὁ ἥλιος
τοὺς ὠριμους καρπούς.

Ἐσ' εἶσαι ἓνα ποτήρι
στά χεῖλη τῆς ψυχῆς . .
Μὲ τᾶγιο σου μεθῆσι
τὰ πάντα ἐσὺ μορεῖς.

Τὸ δυνατό σου γέλιο, —
σὸν ἄρματα πὺν ἀχοῦν,
καὶ σὸν κραυγὲς πολέμου
πὺν ἀμάχη προμηνοῦν.

Τὸ γέλιο σου πλημύρα
καὶ μέγας ποταμός.
Τὸ διψασμένο ἀνθάκι
τὸ σύντριψε ὁ χαμός.

Τὸ καθαρὸ σου γέλιο
θερμαίνει τὴ χαρά,
καὶ μάταιος καὶ θλιμένος
δὲν εἶν' ὁ κόσμος πιά.

Τὸ γέλιο σου ἀναδεύει
μὰ θάλασσα ἡδονῆς,
καὶ σπαρταρᾷ ὁ καημός μας
γιὰ σένα πὺν βαθῆς.

Μακριὰ του δόλος, πίκρα
καὶ μαῦρος σαρκασμός.
Στὸ γέλιο σου ὁ γαλάζιος
ἀνοίγεται οὐρανός.

Τὸ γέλιο σου, ἄλλου κόσμου
τραγούδι ἐκστατικὸ,
πὺν ἀνήμπορη εἶν' ἡ τέχνη
ν' ἀδράξῃ τὸ σκοπό.

Στὸ γέλιο σου ὄλη ἡ πλάση
σταλάζει μυστικά,
καὶ σὸν πλατῆς καθρέφτης
τριγύρω ἀντιχτυπᾷ . . .

Κι ἂν τὰ θερμά σου χεῖλη
πνιμένα στίς χαρὲς,
τὸ ζάρωμα τῆς πληξῆς
δὲ γνώρισαν ποτές,

μὰ πίσω ἀπὸ τὸν ἴσκιο,
σοῦ στέκεται κρυφῆ,
καὶ σὲ παραμονεύει
μὰ στρίγλα μοῖρα ἐκεῖ.

Κ' είναι στιγμές, πού μέσα
στο γέλιο σου, στριγγιά,
βαρή λυγμό ξανοίγω
κ' έρμη, δειλή καρδιά.

Ἄν μέλλεται δῶ κάτω
στά πάντα ὁ χαλασμός,—
μακριά ἀπὸ σένα κλάμα
καὶ θρηγος σπλαχνικός.

Μακριά ἀπὸ σένα ἡ νύχτα
καὶ τᾶδειο τῆς ψυχῆς.

Στοῦ πόνου τὸ βασίλειο
νὰ μὴν ξημερωθῆς.

Τάγκάθια τοῦ θανάτου
σὰν ξεθουν καὶ σὲ βροῦν,—
νὰ σμιξουν τὴ χαρὰ σου
καὶ ν' ἀπομαραθοῦν.

Καὶ τὸ στερνὸ στεφάνι,
τοῦ σπαραγμοῦ στολή,
νὰ σοῦ τὸ πλέξουν μόνο
τοῦ γέλιου σου οἱ ἀνθοί.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΠΕΖΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΑΔΙΑΦΟΡΗ

Στητή, λευκοφόρη, βεργολιγερή, σωστή Ταναγραία παρθένα, σκίζει τὸ πλῆθος ἀδιάφορη, καὶ περνάει καὶ διαβαίνει. Τ' ἀεράκι τῆς εἶναι ζεῖδωρο κ' εὐεργετικό, κ' εἶναι σὰν τὴν πνοὴ τοῦ αὐγουστιάτικου μπάτη, πὺν γεμίζει τὸ πανί τῆς βάρκας καὶ στρώνει τὸ βαρύνυμο κῆμα στὴν ἀκύμαντη θάλασσα.

Ξαίρει τὴ δύναμή τῆς ποιδά εἶναι, τὸ θέλητρο πὺν σκορπάει τὸ ξαίρει, — κι ὅμως, ἀδιάφορη, φαίνεται στὶς ματιὰς τοῦ διαβάτη. Γελάει πότε-πότε, παιδιὰ στικά, καὶ τὸ μπουμπούκι τῶν χειλιῶν τῆς ἀνοίγει, ὅπως τὸ ρόδο στὴν αὐγινὴ τῆ δροσοῦλα. Τὸ στηθάκι τῆς παίζει ναζάρικα σὰν τ' ὀρνύκι πὺν ξεπεταρίζει στὰ θάμνα. Καὶ τὰ μάτια τῆς, τὰ τσακῆρικα μάτια, γελῶνε οὐρανοὶ ἀπριλιάτικοι καὶ τὸ θῶρι τῆς λίμπει σὰ ροδόκαλλη μέρα.

Γελῶνε τὰ ροδόφυλλα χεῖλια τῆς, γελῶνε τὰ τσακῆρικα μάτια, γελῶνε τὰ ξεωτόπουλα γύρω τῆς. Καὶ τὸ πλῆθος παραμερίζει στὸ δίξβα τῆς, θαυμάζει τὸ πέρασμα τῆς ἀλκῆς καὶ τῆς νιότης, καὶ δὲ μιλáει, θαυμάζει τὸ πλῆθος.

Καὶ περνάει καὶ διαβαίνει ἀδιάφορη, στητή, λευκοφόρα, βεργολιγερή, σωστή Ταναγραία παρθένα, κ' εἶναι τ' ἀεράκι τῆς ζεῖδωρο κ' εὐεργετικό κ' εἶναι σὰν αὐγουστιάτικος μπάτης πὺν γεμίζει τίς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ νοῦ ταξιδεύει σὰ μονόφτερη βάρκα.

ΚΥΚΛΑΜΙΕΣ

Κρυμμένες βαθιά στὶς ἀγκαθιὰς προσκαλοῦνε τὸ διαβάτη μὲ τ' ἀρωμά τους. Ἡ εὐωδιὰ πὺν σκορπάνε μαριτρεάει πῶς κάπου βρίσκονται τ' ἀνθάκια τὰ δροσερὰ πὺν ἐνῶ προμηνᾶνε δταν φανοῦν τὸ φθινόπωρο ἀνθίζουνε ὡστόσο τοῦ Μάη λουλούδια στὶς ρωγμῆς

τῶν βράχων καὶ στὶς ἀγκαθιὰς ἀπὸ κάτω κρυμμένα.

Γιὰ νὰ τὰ βρεῖς τ' ἀνθάκια τὰ δροσερὰ πρέπει νὰ ματώσεις τὰ χέρια σου στὰ βελονωτὰ φύλλα τοῦ πρίνου, νὰ ματώσεις καὶ τὸ κορμί σου στ' ἀνέβασμα. Θ' ἀνεβεῖς βρόχια καὶ λόφους, θὰ περάσεις ἀπὸ δάση καὶ ρεματιὰς γιὰ νὰ τὰ βρεῖς ἔξω στὸ ὑπαιθρο, ἐκεῖ πὺν τὰ ξερὰ φύλλα στοροβιλίζει ὁ ἀγέρας καὶ διαμαραίνονται, σβήνουν.

Μόνο τ' ἀνθάκια τὰ ντροπαλὰ λουλουδίζου. Τὸ κλωάρι τους εἶναι σὰν τὸ κορμάκι τῆς ἀστάλωτης παρθένας. Εὐκολοσύνητροπο· ἔτοιμο νὰ λυῶσει στὸ πρῶτο σφιξιμο τῶν χειρῶν, στὴν πρώτη ριπή τοῦ ἀνέμου. Καὶ τὰ φυλλαράκια τους εἶναι κόκκινα, σὰν τὴ δειλὴ πυράδα πὺν ἀνάβει τὰ μάγουλα τοῦ πρωφίλητου κοριτσιοῦ.

Εἶναι πάναγνες ψυχούλες τὰ φθινοπωριάτικα ἔτοῦτα λουλούδια. Εἶναι ψυχούλες πάναγνες, χερουβικῆς πὺν πρέπει ν' ἀγωνιστεῖς γιὰ νὰ τίς βρεῖς μὲς στ' ἀγκάθια καὶ στὶς κακοτοπιὰς τῆς ζωῆς.

SILENTIA DIVINA

Θεῖα σιγαλιά. Τίποτα δὲν ἀκούγεται στὴ βουρσιὰ νύχτα, οὔτε θροῖσμα δέντρου, μήτε ἀνθρώπου περπατήμα. Τὰ καλντερίμια, ντυσμένα ἀπὸ τὴ βραδινὴ καταχνιά, πνίγουνε τοῦ διαβάτη τὸ βῆμα, καὶ γλυστρώνε, ὅσοι διαβαίνουν, σὰν ἤσκιοι καὶ χάνονται.

Ἡ μηχανὴ τοῦ Παντός ἔχει σταματήσει τὸ νυχτὸν μερο ἔργο τῆς. Ἐνα δάχτυλο, σὲ δυὸ σφραγισμένα χεῖλη, ἐπιβάλλει σιωπὴ, καὶ τὰ τριζόνια κρυμμένα στὰ βάτα μόλις ἀκούγονται!

Εἶναι βαρεῖα ἡ ὥρα καὶ τὸ γύρισμά τῆς τ' ἀκοῦνε ὅσοι πονοῦν, ὅσοι θλίβονται, ὅσοι κλαῖνε σιωπηλὰ κάπιο χαμό. Οἱ βαρεῖες ψυχὰς ἀκοῦνε τὸ γύρισμα τῆς βαρεῖας ὥρας. Μόνον ἐκείνες. Καὶ τ' ἀκοῦνε μὲ

τά βλέφαρα στεγνά, με την ψυχή διπλωμένη στο σώμα, με το δάχτυλο της σιωπής στα χείλη. Όσοι πονούν, όσοι θλίβονται, ξαίρουν ν' αγριεύουν την προσευχή του Παντός και να σέβονται τη μυστική λειτουργία.

Έτσι? άλλο. Ένα δάχτυλο, σε δυο σφραγισμένα χείλη, επιβάλλει σιωπή.

ΧΩΡΙΣ ΤΙΤΛΟ

Συλλογιέμαι τ' ακρογιάλια που με δεχτήκανε στην ξαίθη αγκαλιά τους, τα βουνά που με θεράπευαν με τον καθήριο άγέρα τους, τα μεσημεριάτικα δάση με την απέραντη σιγαλιά και τον ήσκιο τους, τα ρέματα και τους κάμπους, τις άγριες θάλασσες και τα γαληνεμένα νησιά. Όλα τα συλλογιέμαι και για όλα πονώ. Και μόνο δε θέλω στιγμή να φέρνω στη σκέψη μου πως είμαι άνθρωπος κ' εγώ και μεγάλωσα μες στους ανθρώπους.

Θάθελα νάμαι το έλατι τ' άγέραστο ψηλά στην κορφή του βουνού. Ν' ανοίγω τα χέρια μου σαν δυο κλάδια σταυρωτά και ν' αγκαλιάζω τον ήλιο σά βγαίνει, και να ρουφώ τις άχίδες του σά φίλτρο ζωής. Θάθελα νάμαι το κλειδί το βαιμένο σά μιάν άγρια μπόρα. Και το δέντρο του κάμπου νάμαι, το λιγνό κυπαρίσι κι δε τι άλλο άπ' τον άψυχο κόσμο. Μιά βάρκα σιμά στ' ακρογιάλι άραγμένη, ένα δαρμένο πλεύσιμο καταμαεις του πελάγου. Κι αντί να τραγουδω τον πόνο μου εγώ, θάθελα νάμαι ή γλυκιά φλογέρα ενός λεβέντη τσοπάνου να λέει στ' άπδσκια τον καημό και το ντέρτι του.

"Αχ! όλα τα συλλογιέμαι τα παλιά και θάθελα νάμαι το δέντρο, ή βάρκα, ή ήσκιος άπ' τον άψυχο κόσμο. Το μόνο που δε θέλω νάμαι κι όμως το φέρνω πάντα στη σκέψη μου είναι πως είμαι άνθρωπος κ' εγώ και μεγάλωσα μες στους ανθρώπους.

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑ ΣΟΥ

Στο σαπισμένο τοίχο καρφωμένο
 άκόμα μένει εκεί το εικόμισμά σου,
 πάντα με το χαμόγελο έλωμένο
 στα ώχρά τα χείλη σου και στη ματιά σου.

Στην κάμαρά μου έδω την κρύα την άδεια
 ή θλίψ' ύφίνει γύρω μουρα δίχτυα,
 και στα πυκνά που άπλώνονται σκοτάδια,
 κράζουν οι γκιώνηδες τα μεσονύχτια.

"Απ' έξω άπό τα τζάμια, στο χειμώνα
 και στού βοριά τη μανιασμένη λύσσα
 σαλεύουνε μακριά στον καλαμιώνα
 και λιγάνε τα μαύρα κυταρίδια.

Στη στέγη μου οι χοντρές άκούω σταγόνες
 της βροχής θλιβερά να κροταλίζουν,
 τον ουρανό σπαθίζουν δυο άλκύνες,
 τα πουλιά φοβισμένα φτερουγίζουν.

Έδω στην κρύα την άδεια κάμαρά μου
 που τα φτερά του δ' όνος μου τεντώνει,
 ή ζωγραφιά σου, μόνη συντροφιά μου,
 στής ζωής την τρικυμία πως με φτερώνει!

Τα ώραία σου τα μάτια ως με κοιτάζουν
 με το πλάνο τδλογλυκό τους βλέμα,
 για μακρινά ταξίδια λές με κράζουν
 που είν' όνειρο ή ζωή και μέγα ψέμα

Τα χείλια σου σαν να σαλεύουν κάτι,
 κάτι για να μου ειπουνε ξεχασμένο,
 κάποια παλιά ιστορία, κάποια φευγάτη
 χαρά, κάποιον καημόν αγαπημένο.

Για κάποια δειλινά που σιγουβήσαν...
 γι' ακρογιαλιές, για δέντρα, για λουλούδια
 κάποιες νυχτιές που άστέρια μάς φωτίσαν,
 κάποια θλιμένα μακρινά τραγούδια!...

"Αχ! δε μιλάς το στόμα σφραγισμένο
 και σά σπαθιά και σά φωτιά ή ματιά σου...
 στο μουχλιασμένο τοίχο καρφωμένο
 άκόμα μένει εκεί το εικόμισμά σου.

Σαρή Καβακτσά Ντάγ 1922

ΑΓΗΣ ΛΕΒΕΝΤΗΣ

Μ. ΛΕΡΜΑΝΤΟΦ

Η ΖΩΗ

Θλίψη και πλήξη μά κανεις το χέρι να μου δώση
 Στής ψυχικής μου δυστυχίας τις μαύρες τίς στιγμές
 "Επιθυμιά, τί τ' όφελος μ' όνειρα κι αν σε ζώση.
 Περνούν τα χροιά άγύριστα κ' οι μέρες φερωτές.

Μά ν' αγαπά κανεις, και ποιό; μικρή άγάπη ανάξια
 Και της άγάπης τον άνθό μαθαίνει ό καιρός.
 Στη χρονοκέντητη ψυχή έλωσαν τα μετάξια
 Και οι χαρές, τα βάσανα είναι κι αυτά καινός.

Θέλεις το πάθος μά κι αυτού ή γλυκερή άρρώστεια
 Μπρός στη φωνή του λογισμού θά φύγη, θά χαθή,
 Και της σειρήνας της ζωής μήν άγοικάς τά ξόρκια
 Τότες θά δής πως άνοστο άστειο είναι κι αυτή.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

H. H. WINSTONS

ΤΟ ΝΟΡΒΗΓΙΑΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Ἐπὶ τὰ 1870-1890.

III.

Ἐκτός ἀπὸ τοῦ Μπγιέρσον καὶ τοῦ Ἴψεν τὸ ρεαλισμὸς, τὰ πρῶτα μυθιστορήματα τοῦ Κιέλλαντ ἀκόνισαν τὸν πόθο του νὰ ζωγραφίσαι ἀνθρώπους τῆς τάξεως πού ἀνήκε καὶ αὐτός. Ἀφοῦ ἐδιάβασε τὸν Ἰκάρμαν καὶ Βόρσε, ἔγραψε τοῦ Κιέλλαντ, ὅτι ἀεχάρηκα τόσο πολὺ ἀπὸ αὐτὸ τὸ βιβλίον ὥστε θαρρῶ ὅτι ἐκλαψα ἀπὸ τῆς χαρᾶ μου. Ἐννοιωθα πῶς εἴταν ἓνα κομματι Νορβηγία, καὶ τὸ ἀρπάξατε ὅπως ἓνας ἀληθινὸς τεχνίτης τ' ἀρπάξει. Ἡ ζωὴ στὸ Σάντςγκορντ εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ ἀληθινὴ, μοντέλο σωστό. Ξέρω πρόμοια ζωὴ καὶ σ' ἄλλα μέρη τῆς πατρίδας μας. Αὐτὸ τὸ βιβλίον μ' ἔκανε ὀριστικὰ φίλον τῆς τέχνης σας καὶ κάτι περισσότερο ἀκόμα.

Ξέρουμε ὅτι ἀπὸ τὸ 1871 εἶχε συλλάβει τὸ σχέδιον τῆς οἰκογένειας σὶδ Γκίλγε (Jamiljenrua Gilje) ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόφασιν νὰ «καθαρίζη» ὅπως ἔλεγε μὲ τὴν ντυτικὴν αὐτῆς ἔκφρασιν «ἀπὸ τὴν καθαρὴν ὠραιοπάθειαν καὶ τὸ ρομαντισμὸν». Π' αὐτὸ καὶ ἄφησε τὸ ἔργον αὐτὸ προσωρινῶς κατὰ μέρος καὶ ἐτελείωσε τὸ «τράβα ἐμπρός» καὶ τὸν «Σκλάβον τῆς ζωῆς». Δὲ μπορεῖ ὅμως κανεὶς ν' ἀπαλλαγῆται ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ιδέα ὅτι τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν στὸ ἀριστοῦργημα τοῦ «τὴν οἰκογένειαν στὸ Γκίλγε», τὴν ἐπῆρε ὁ Λίε ἀπὸ τοῦ Κιέλλαντ τὸν Ἰκάρμαν καὶ Βόρσε. Ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὑπάρχει μιὰ ἐσωτερικὴ συγγένειαν μεταξὺ τῶν δυὸ αὐτῶν κλασικῶν μυθιστορημάτων. Ὅπως ὁ Κιέλλαντ στὸ ἔργον του αὐτὸ δίνει τὴν εἰκόνα τῆς παλιᾶς ἐμπορικῆς ἀριστοκρατίας πού βρισκῆται στὸ δίλημμα νὰ ξεχωρίσει ἢ νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τὴν νεώτερον ἐποχὴν, ἔτσι καὶ ὁ Λίε μετὰ τὴν περιγραφὴν τῆς οἰκογένειας τοῦ λοχαγοῦ, στὸ μακρινὸν καὶ ἀποκλεισμένον βουνοχώρι, δίνει μιὰ ἐπίσης πρότυπην διχοτομίαν τῆς νορβηγικῆς ζωῆς—μιὰ εἰκόνα τῆς νορβηγικῆς ὑπαλληλικῆς τάξεως. Δύσκολα θὰ μπορέσει δὲ ἢ φιλολογικῶς ἢ Νορβηγικῶς νὰ εὑρεῖ ἓνα ἄλλο βιβλίον πῶς νορβηγικὸν ἀπὸ τὴν «Οἰκογένειαν στὸ Γκίλγε» τοῦ Λίε.

Ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς τὸ ὀνομάζει αὐτὸ τὸ μυθιστόρημα: μιὰ περιγραφὴ πραγματικότητος μετὰ ἰδέαν καὶ ἄρωμα. Ὅτι ἡ περιγραφὴ τῆς πραγματικότητος πρέπει νὰ ἔχει καὶ ἰδέαν, αὐτὸ εἶναι ὁ φόρος πού πληρώνει ὁ Λίε στὴν νεώτερον ἐποχὴν. Ἡ ἰδέα στὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι τὸ γυναικειὸν ζήτημα. Φαίνεται ὅμως ὅς

νὰ μὴν εἶναι χυμένη μέσα στὸ αἷμα τοῦ μυθιστορηματος. Σὲ πολὺ μεγαλύτερον βαθμὸν παρουσιάζει τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁ Σκλάβος τῆς ζωῆς (Lifslavan). Αὐτὸς εἶναι γραμμένος μετὰ τὸ πνεῦμα τοῦ γαλλικοῦ νατουραλισμοῦ, τὸ ἐπηρεασμένον ἀπὸ τὸν Ζολᾶ, πού μ' ἔλεγε τίς μικροαντιρρήσεις του, ὁ Λίε τὸν εὑρίσκει ἐμεγαλοπρεπέστατον στὴν ἔρημν καὶ παλληκαριστικὴν ὁρμὴν του νὰ ζωγραφίσῃ τὴν ἀλήθειαν. Στὸ Σκλάβον τῆς ζωῆς, γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Λίε ξεσπάει ἐν πραγματικῆν κατηγορίαν κατὰ τῆς κοινωνίας. Ἡ ἀστικὴ κριτικὴ ἐλυπήθηκε βαθύτατα ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Μποροῦσε ὅμως νὰ τὸ πάρῃ καὶ ἀπαθέστερα. Ὁ Λίε, οὔτε νατουραλιστὴς οὔτε προβληματοσυγγραφεὺς, οὔτε τίποτα τέτοιον δὲν ἔγινε ποτὲ του. Ἐτράβηξε τὸ δικὸν του δρόμον—ἐδιδάχθηκε φυσικὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους—ἀλλὰ δὲν ἄφησε ποτὲ τὸν ἑαυτὸν του νὰ παραστρατήσῃ. Ἀρέσει ἐν μερικῶν νὰ λέει ὅτι ἡ τεχνολογία του, στὸ ἀνώτατον τῆς ὕψος, εἶναι ἱμπρεσιονιστικὴ. Τί θέλουσιν νὰ εἰποῦν μ' αὐτὸ τὸ ἀντιλαμπάνεται κανεὶς ἂν συγκρίνῃ τὰ πρῶτα μετὰ τὰ τελευταία μυθιστορήματά του. Στὰ πρῶτα βλέπει πάντα τὸν ἀφηγητὴν, ὑπάρχει ἓνας πού διηγεῖται, ὑπάρχουν περιγραφῆς, κ.λ.π. Στὰ τελευταία ὅμως οἱ περιγραφῆς λιγοστεύουν σταθερᾶ, δὲ διηγεῖται κανεὶς τίποτα γιὰ τὰ πρόσωπα, ἀλλὰ τὰ βλέπομε μόνον στὴν δράσιν ἢ στὸν διάλογον, στὴν μιὰ ἢ στὴν ἄλλη χαρακτηριστικὴ κατὰστασιν. Αὐτὸ, φυσικὰ, δὲν εἶναι τίποτα καινούργιον γιὰ τὸν Λίε. Εἶναι ὅμως, ἴσως ἐκεῖνον πού τὸ κατορθώνει ἐν πολὺν μεγάλῳ βαθμῳ στὰ ἔργα του.

Εἶναι αὐτὸ, πού σύμφωνα μετὰ τὴν κρίσιν τοῦ Χέρμαν Μπάγκ τὸν ἔκανε μεγάλο, τὸν ἔκανε ἓνα μαίτρ, πού βλέπει μόνον τὰ πρόσωπα τοῦ στήθους, ἐξ ἀκολούθητικῆς δράσιν, ὅπως αὐτὸς λέει. Τίς ὑπερβολῆς τίς ἐφυλάχθηκε καὶ ἐδῶ ὁ Λίε, ὅπως ἄλλωστε ἔκανε πάντοτε. Δὲν παραβιάζει τὰ ὅρια τοῦ μυθιστορηματος. Γιατί δὲ μπορεῖ κανεὶς ν' ἀρνηθῆται, ὅτι ἂν τὸ μυθιστόρημα δὲν ἔκανε τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ παρουσιάζῃ τὰ πρόσωπα τοῦ στήθους, τότε, ἂν ἀφήσωμε κατὰ μέρος τὸ περιγραφικὸν μέρος, καταντᾶ σωστὸν δῶμα.

Ἡ μεγάλη μυθιστοριογραφικὴ τέχνη τοῦ Κιέλλαντ καὶ τοῦ Λίε εὑρέθη ἐν τῷ Μπγιέρσον ἓναν ἀπὸ τοῦς πῶς ἐνθουσιώδεις θαυμαστῆς τῆς. Μιὰ τέτοιαν ἀνύπλησιν τῆς διηγηματικῆς τέχνης δὲ μποροῦσε, φυ-

σικά, παρά να επιδράσει σαν διεγερτικό σ'αυτόν. Και ποιος άλλος μπορούσε να έχει περισσότερη ανάγκη του μυθιστορήματος από αυτόν; Κανείς δεν έζησε έντατικώτερα στην εποχή του, κανείς δεν επώθησε δυνατώτερα να γνωρίσει και να μάθει την ουσία της, να αίχμαλωτίσει τη σκέψη και τις ιδέες της μέσα στα έργα του. Και τα προβλήματα εκείνα που ιδιαίτερος τον απασχολούσαν—θρησκευτικά, ηθικά, παιδαγωγικά—εταίριαζαν περισσότερο στην έπική παρά στη δραματική μορφή της τέχνης. Προβλήματα βάζει σε συζήτηση ο Μπιέρσον μόνο στα δύο του μεγάλα μυθιστορήματα. "Οτι η διηγηματική του τέχνη τραβάει προς ύψηλότερους σκοπούς από προηγήτερα φαίνεται άμεσα από τους τίτλους. Πρώτα το διήγημα είχε κατά κανόνα το όνομα ενός προσώπου, γύρω εις το όποιο συγκεντρωνόταν όλη η δράση. Τίτλοι όμως όπως «Σημαιοστολιστήκε το χωριό και το λιμάνι» καθώς και «Στου Θεού το δρόμο», χτυπούν σά φανφάρα και σαν προκήρυξη. Έδώ πρόκειται για κάτι σοβαρό, για κάπως ιδέα. Ο Μπιέρσον όμως δεν άνθεσε καμιά φωτιά, όπως ο Κιέλλαντ. Ύψώνει μονάχα ένα μνημείο και δοκιμάζει τη δύναμη των ανθρώπων να μπορέσουν να μαζεφτούν γύρω του.

Το είπαμε και προηγήτερα, ότι δεν είναι οι ξεχωριστές θεωρίες που κάνουν αυτά τα μυθιστορήματα να είναι από τα υπεροχώτερα έργα της νορβηγικής λογοτεχνίας. Ύπαρχει, φυσικά, και λιγάκι φλασρία, γράφει ο Γιάκοψεν αφού εδιάβασε το «Σηκώσαν σημαίτες», όταν πιάσει κανείς να γράψη ένα μυθιστόρημα για το ζήτημα της ευρύτερης διδασκαλίας της φυσιολογίας στα σχολεία των θηλέων». Αυτό είναι αρκετά αληθινό, αλλά ο ένθουσιασμός για την ιδέα και η πίστη σ' αυτήν είναι που κάνουν τον Μπιέρσον να δημιουργεί ζωντανούς ανθρώπους, εκεί που αγωνίζονται για την ιδέα. Έθεωρούσαν ως ζήτημα ζωής και θανάτου για τη Νορβηγία την αναδιοργάνωση της εκπαίδευσης, σύμφωνα με τη νεώτερη, τη φυσιοκρατική άποψη της ζωής, για να φανερώσει τη σχέση της χριστιανικής και της ανεξίτηλης ηθικής — να δείξει στους ανθρώπους ότι η αξία των δεν εξαρτάται από το τί πιστεύουν αλλά από το τί είναι.

Αυτό κυρίως κάνει αυτά τα δυο έργα να δείχνουν τον τεχνικό συνδυασμό της αφηγηματικής τέχνης και της έπικής περιγραφής των ανθρώπων που χαρακτηρίζουν τον Μπιέρσον. Και είναι πολύ χαρακτηρισικό για το ύψος που έφτασε το Νορβηγικό μυθιστόρημα, το ότι απολύτως σωστά και δίκια μπορεί κανείς να ειπή ότι κανένα ίσως από τα λογοτεχνικά δημιουργήματα του Μπιέρσον δεν μας δίδει τον πλούτο της άρμονικής πίστεως του στη ζωή, και του

βαθύτατου και υγιούς ανθρωπισμού, που εκέρδησε ύστερ' από τη σκληρή εποχή των αγώνων του, όσο αυτά τα δυο του μεγάλα μυθιστορήματα.

Τα μυθιστορήματα του Μπιέρσον πολύ δύσκολα μπορεί να τιτλοφορηθούν· δε μαρκάρονται με καμιά έτικέτα, ρεαλιστική ή νατουραλιστική. Είναι μέσα και μέσα ποτισμένα από τη μεγάλη πρωτοτυπία του πνεύματός του. Κατά το 1885, όμως, άπάνω κάτω, εμφανίζεται μια ομάδα συγγραφέων, για τους οποίους ο χαρακτηρισμός νατουραλιστές μπορεί να ταιριάζει, αν με τον όρον αυτόν ύπονοείται μια λογοτεχνία που πρώτα πρώτα βάζει σκοπό της να ξεσκεπάσει την άσχημη της νεώτερης κοινωνίας. Οι συγγραφείς αυτοί είναι ο Άρνε Γκάρμποργκ, ο Χάνς Γαίγκερ κι ο Κρίστιαν Κρόγκ. Αυτό το ξεσκεπάσμα κυριαρχεί στα μυθιστορήματά των, και μέλιστα στού Γαίγκερ και στού Κρόγκ, μέσα από την ηθική συζήτηση που σπλώνεται γύρω της η είναι βαθιά βαλμένη μέσα. Μ' αυτόν όμως τον τρόπο το θέμα μετατοπίζεται. Γιατί τα μυθιστορήματα αυτά δεν είναι κυρίως μια συμβολή σε μια ηθική συζήτηση — η συζήτηση αυτή είναι μόνο μια τυχαία άφορμή· αν τα κοιτάξει κανείς βαθύτερα είναι θέματα κοινωνικής συζήτησεως, άνοιχτές επιθέσεις για τη φτώχεια και την έγκληματικότητα που δημιουργεί· είναι δηλαδή κοινωνικά μυθιστορήματα.

Όσο για το Γκάρμποργκ οι τάσεις του είναι ολοφάνερες. Στους «Χωριατοφοιτητές» το σπουδαιότερο μυθιστόρημά του, το θέμα του δεν είναι άλλο από τη φτώχεια στη Νορβηγία: ο Μπράντες, το όνόμασε με όλο του το δίκιο, πρόγραμμα πολιτικής οικονομίας. Ο χωριάτης που βλέπουμε σ' αυτό δεν είναι ο ελεύθερος μικροιδιοκτήτης, αλλά ο χωριάτης που το χτήμα του είναι ύποθηκευμένο στην τράπεζα, ο χωριάτης που δουλέβει σά σκλάβος για τον κεφαλαίουχο. Κι η φοιτητική ζωή που διαβάζουμε σ' αυτό, σπληώνεται σαν την πιε σπαρχακτική αντίθεση με την ιδανική και την ποιητική φοιτητική ζωή, των λόγων και των προπόσεων. Το «Άντρες» — μ' αυτό που ο Gai'bourg άρπάχτηκε στην ηθική συζήτηση της εποχής του—έχει την ίδια τάση· να δείξει πόσο η φτώχεια συντελεί στην έκλυση των ήθων. Κι αυτός ο έρωτας έχει καταστήσει ένας αγών για το κομμάτι το κύριαν ψωμί».

Στην αρχή του μυθιστοριογραφικού του σταδίου ο Γκάρμποργκ έγραψε στην «Ημερησία» μια σειρά άρθρων για τον Κιέλλαντ και τη χριστιανική κοινωνία. Έξόμνησε την κοινωνική σάτυρα του Κιέλλαντ γιατί ξεσκεπάζε την άντιγνωμία μεταξύ των τρόπων της ζωής της κοινωνίας αυτής· που λέγεται χριστιανική

και της θεωρητικής της ήθικης. Κι επάνω στο αίσθημα αυτής της αντιγνομικής έγραψεν ο Γκάμπουργ τα κοινωνικά του μυθιστορήματα.

Το μυθιστόρημα του Χάνς Γαίγκερ «Από τη Μποεμική ζωή της Κριστιάνιας» έχει βέβαια έναν παθολογικό χαρακτήρα, αλλά και μία φανερότατη κοινωνική τάση.

Βάζει ως σκοπό — σύμφωνα και με μία συνεπή ντετερμινιστική θεωρία της ζωής — ν' αποδείξει ότι το άτομο μονάχο του, δε μπορεί να φορτωθεί ολοκληρωτή την ευθύνη των πράξεών του ή κοινωνία είναι ο έγκληματίας. Και το καθήκον του νατουραλιστού συγγραφέως, λέει, είναι να κατέβει σ' εκείνο τον κόσμο, που στριμώγονται τα θύματα της κοινωνικής αδικίας. Και όταν από εκεί ανεβαίνει σ' εκείνους που έχουν το σπίτι τους στο φως και στον καθαρόν αέρα, περιμένει να πέσει ο πέπλος από τα μάτια τους και να είπουν οι ίδιοι στον εαυτό τους: όχι, δε θα είμαστε πιά συνένοχοι γι' αυτή την κατάσταση. Αυτό όμως δε συμβαίνει. «Η ώραία κοινωνία γυρίζει το πρόσωπό της από τον νατουραλιστή συγγραφέα και φωνάζει: «Ούφ πιά κι αυτοί οι νατουραλιστές! Έχουν αιωνίως μιάν άγύριστη κλίση στο πρόστυχο και το χυδαίο! Και τη χοντροκοπιά τη λένε τέχνη. Σά να μην είναι ή τέχνη μιá εξευγένιση!»

Ένας από τους συγχρόνους του που αισθάνθηκε βαθύτατα το μυθιστόρημα του Γαίγκερ, ήταν ο ποιητής της οικογενειακής έστιας, ο Λίε. «Είναι ένα τρομκτικó βιβλίο», εδήλωσεν εύθως εξ αρχής αμία κραυγή έλέους, μία σπαρακτική φωνή για βοήθεια από εκείνη που πνίγεται». Το όνομασε μάλιστα και μεγαλούργημα. Μεγαλούργημα δεν είναι βέβαια το έργο αυτό του Γαίγκερ· έχει όμως ενδιαφέρον γιατί από μιάν άποψη δείχνει τον όριστικό προσανατολισμό του νατουραλιστικού μυθιστορήματος στη Νορβηγία.

Το ύφος που είχε φτάσει ή λογοτεχνική αυτή κίνηση φαίνεται ακόμα και από τα μυθιστορήματα της Αμαλίας Σκράμ. Αυτή παρουσιάζεται στη μετάβαση προς τη δεκαετία 1890—1900. Δεν υπάρχει άμφιβολία ότι το ξεσκέπασμα της κοινωνικής αδικίας που έκαμαν ο Κιέλλαντ και ο Γκάμπουργ, την έχει δυνατά επηρεάσει· δεν έχει όμως τον κοινό πόθο και των δύο των να εξαγριώσει, πολύ λίγη από την αγανάκτηση του Κιέλλαντ και καθόλου από την επιμονή στη συζήτηση του Γκάμπουργ. Όταν έβγαλε το πρώτο της μυθιστόρημα *Οι νοικάρηδες της κυρά*—*Χότερ* ή κριτική ανάκλυψε ότι είχε μάρθει απ' έξω τον Ζολά. Η ίδια εδήλωσεν ότι δεν είχε την ύπομονή να διαβάση όλα του τα βιβλία,

αυτή και είχε μεγάλο ενδιαφέρο γι' αυτόν. Έδιάβαζεν όμως πολύ τα μυθιστορήματα των μεγάλων Ρώσων. «Ο πόλεμος και ή ειρήνη του Τολστόη είταν γι' αυτή το σπουδαιότερο από όλα τα βιβλία· γι' τον Τουργκένιεφ και τον Ντοστογιέφσκη μιλεί επίσης συχνά με βαθύ θαυμασμό. Το έλατήριο που την έφερνε προς το ρωσικό μυθιστόρημα δεν είναι δύσκολο να το αντιληφθώ κανείς· ή Αμαλία Σκράμ αισθανόταν σα να ήταν πλασμένη να γίνη ή ποιήτρια του πόνου. «Έξερε ότι το μεγάλο της πλεονέκτημα είταν να μπαίνει μέσα στη δυστυχία των άλλων και να την νοιώθει σα δική της. «Η ίδια διηγείται ότι από παιδί είχε την ιδιότητα αυτή σε παθολογικό βαθμό. Από την ψυχικήν όμως αυτήν άνωμαλία έδημιούργησε τη μεγάλη και δυνατή τέχνη της. Ο μυθιστορηματικός της κύκλος, ο κοσμήτης του Χέλεμυρ, αυτό που θα έπιζήση από τη λογοτεχνική παραγωγή της· ρίχνει ματιές στη ζωή της φτωχολογιάς πολύ βαθύτερες απ' όσο όλοι οι προηγουμένοι της λογοτέχνες είχαν κατορθώσει.

Η λογοτεχνική παραγωγή του 90 έχει έντελώς άλλοιωτικό χαρακτήρα από του 70 και του 80. Δε συζητεί πιά, δεν κατηγορεί την κοινωνία κι ο ένθουσιασμός και ή πίστη για την πρόοδο, έδωσαν τη θέση της σε μιá πεσσιμιστική άνοιξη της ζωής. Το κακό είναι πολύ πιο βαθιά απ' όσο μπορεί ή φωνή μας να φτάση, λέει ο Γκάμπουργ στα 1893. Αυτό είναι, μία φυσική αντίδραση, μία φυσική ανάπαυση ή αντίδραση όμως αυτή δεν αποδείχνει ότι ή πολεμική λογοτεχνία του 1870 και του 1880, μπορεί να είταν καλλιτεχνική παραπλάνηση. Ο Φλωμπέρ είπε: ή τέχνη είναι όπως την κάνει καθένας. Δεν είμαστε ελεύθεροι. Καθένας ακολουθεί το δρόμο του και χωρίς να το θελει». Το νορβηγικό μυθιστόρημα από το 1870 ως το 1890 είναι ουσιαστικώς ένα τυπικό δημιούργημα της μεγάλης και όριστικής διαστάσεως στον πολιτισμό του 19ου αιώνας — της διαστάσεως μεταξύ ενός θεολογικο-ρομαντικού δογματισμού από το ένα μέρος και μιας άπόψεως της ζωής, από το άλλο, θεμελιωμένης επάνω στη νεώτερη φυσική ιστορία και την ιστορία του πολιτισμού.

I. ΧΡΥΣΑΦΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

ΚΑΙΡΟΣ ΠΟΛΕΜΗ

«Αθήνα, πώς καίντησες τη φτερωτή σου πένα,
τα ίδια αιώνια να μας, τα χιλιοπατημένα!
Κανένας σύγχρονος παλμός στους στίχους σου δέν τρέμει,
και ξαναζής μες στον *Καιρό* του στιχουργού *Πολέμη*.
ΠΙΚΡΑΓΚΑΘΗΣ

ΦΑΒΙΕΡΟΣ

Μιά νύχτα Νοεμβριανή — περάσανε εκατό περίπου χρόνια — ένας πρόγονός μου, αγώρι τότε κατάρξαντο με όλογάλανα μάτια, φρωτωμένος στη ράχη ένα σκικίδιο πάνινο γεμάτο μπαρούτι άνεβαινε, μαζι μ' άλλα πλληκάρια, τὸ φιδωτὸ μονοπατάκι τοῦ Ἀρείου Πάγου, περνοῦσε τὰ μεταξύ Φιλοπάππου καὶ Ἀκρόπολης Τούρκικα χαρακώματα κ' ἔμπαινε στὸ πολιορκημένο «Κάστρο» γιὰ νὰ φέρει μπαρούτι καὶ ψυχικὴ τόνωση στοὺς πολιορκημένους τοῦ Κιουταχῆ.

Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ τῶν ἀνδρείων Ἑλλήνων καὶ Φιλελλήνων — γιὰτὶ εἶτανε καὶ φιλέλληνες στὸ ἀπόσπασμα αὐτό, ὅπως βεβκίωνει ὁ Βυζάντιος στὴν «Ἱστορία τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ» — τὸ διοικοῦσε ὁ Γάλλος συνταγματάρχης Φαβιέρος, ὁ συμπολεμιστῆς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντα, πού κατέβηκε στὴν ἀγωνιζόμενη ἀπὲρ θωμῶν καὶ ἐστιῶν Ἑλλάδα μὲ τὸ νεῖρο νὰ διοργανώσῃ «τακτικὸ στρατό». Μιὰ πλάκα ἐντειχισμένη στὴ μεσημβρινοδυτικὴ πλευρὰ τῆς Ἀκρόπολης, πάνω ἀπὸ τὸ Θέατρο Ἡρώδη τοῦ Ἀττικοῦ, θυμίζει, μὲ λόγια λιτά, τὸ ἡρωικὸ αὐτὸ γεγονός πού ἔσωσε τότε τὴν τιμὴ τῶν ἑλληνικῶν ὄπλων.

Ὁ παππούς μου, ὁ συνταγματάρχης Νικ. Ἀθανασίου, πατέρας τῆς μάνας μου, μὲ πῆρε, παιδί σὰν εἶμωνα, ἕνα δειλινὸ ἀνοιξιῶτικο, θυμάμαι, ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μὲ πῆγε πίσω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη καὶ μοῦδειξε σὲ ποῖο μέρος εἶτανε τὰ τούρκικα χαρακώματα καὶ ἀπὸ πού περάσανε γιὰ νάνεβοῦνε στὸ «Κάστρο». Μοῦ τάδειξε, στὸ ἀνίδεο μαθητοῦδι, ὅλ' αὐτὰ καὶ μοῦ μίλησε μὲ θαυμασμὸ γιὰ τὸ Φαβιέρο, πού τὸν ἔλεγε «Κολονέλο», ὅπως τὸν ἔλεγαν κ' οἱ ἄλλοι ἐπιζῶντες συναγωνιστῆς του, ὁ γερο-Μυκόνιος κὶ ὁ στραγὸς Νικολαΐδης, πού συχνάζανε τὰ χειμωνιάτικα βράδια σπιτί μας καὶ τὰ λέγανε.

Θυμάμαι ἕνα βράδι καὶ τούτῃ τὴ χαρακτηριστικὴ σκηνή: Εἶχε ἔρθει μουσαφίρης ἀπὸ τ' Ἀγρᾶφα, ἕνας βουνίσσιος ἀνεψιὸς τοῦ παπποῦ, πολεμιστῆς αὐτὸς τοῦ Καραϊσκάκη, καὶ συζητούσανε γιὰ τὴ μάχη τοῦ Χαϊδαρίου. Ὁ Βερβατάκης — ἔτσι λεγότανε ὁ ἀνεψιός — ὑποστήριζε πὼς ἡ μάχη τοῦ Χαϊδαρίου χάθηκε γιὰτὶ δὲν ἄκουσε ὁ Φαβιέρος τὸν Καραϊσκάκη, πού ἐπέμενε νὰ μὴ δώσουν μάχη «ἐκ παρατάξεως», μὰ νὰ πολεμήσουν ρέμπελα, ἄταχτα, ἕνα εἶδος κλεφτοπόλεμο.

Ὁ παππούς ἀγρίεψε καὶ — θυμάμαι — σηκώθηκε πάνω κ' ἔπιασε τὸν ἀνεψιό του, πού εἶχε τὰ ἴδια χρόνια μ' αὐτόν, ἀπὸ ταῦτι καὶ τοῦ εἶπε:

— Τόχεις πεῖ κι ἄλλες φορές αὐτό, τὸ εἶπες κ'

ὕστερ' ἀπὸ τὴ μάχη — θυμάσαι; Μὰ σοῦ τὸταξα πὼς θὰ σοῦ ξεκολλήσω τ' αὐτιά ἂν ἔακολουθεῖς νὰ μιλάς μὲ ἀσέβεια γιὰ τὸν Κολονέλο!...

Καὶ μιλούσανε μὲ τόση ζωηρότητα, σὲ νὰ εἶχε δοθῆ χτές ἡ μάχη τοῦ Χαϊδαρίου, ἐνῶ εἶχαν περάσει χρόνια καὶ χρόνια ἀπὸ τότε. Τὸνομα τοῦ Φαβιέρου ἔδινε κ' ἔπαιρνε στὴν κουβέντα τους καὶ τὴ βραδιά ἐκείνη ἄκουσα ἀπὸ τοὺς τέσσερις αὐτοὺς Βετεράνους τοῦ 21 ὄλες τὶς λεπτομέρειες τῆς ἡρωικῆς νύχτας πού ἡ ἐπέτειό της γιορτάζεται σήμερα.

Ἀπὸ τὴ νύχτα ἐκείνη πέρασαν ἑκατὸ περίπου χρόνια. Ὁ παππούς πέθανε καὶ τοῦ ἐγγονοῦ τὰ μαλλιά ἀσπρίσανε. Μὰ σήμερα τὸ πρωτὸ πού ἔβγα.να ἀπὸ τὸ Ζάππειο καὶ εἶδα νὰ περνοῦν ἀπ' τὴ Λεωφόρο Ἀμαλίας οἱ στρατιῶτες πού μὲ τὰ ὄπλα τους καὶ μὲ τοὺς ἀξιωματικούς τους, βραδίζοντας κατὰ τετράδες, πῆγαιναν στὴν Ἀκρόπολη γιὰ νὰ γιορτάσουν τὴν ἡρωικὴ ἐπέτειο, ξεγελάστηκα πὼς γύρισα στὰ παιδικά μου χρόνια καὶ θάρρεψα πὼς ἄκουσα τὸν παππού μου, τὸν καπετὰν Νικολάκη, νὰ μοῦ λέει:

— Εἶτανε παλληκάρι, παιδί μου, ὁ Φαβιέρος καὶ ἀγαποῦσε τὴν πατρίδα μας... Ἔτσι νάγαπᾶς καὶ σύ, παιδί μου, τὴν πατρίδα του, τὴ Γαλλία!...

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΣΕΜΟΙ

Loved! loved! loved! loved! loved!
But my love no more, no more with me!
We two together no more.

W. WHITMAN

Σ' ἀγαποῦσα τρελά—ἐσὺ τὸ ἤξαιρες πόσο!
Σ' ἀγαποῦσα χωρὶς νὰ ἠμπορῶ νὰν τὸ νιώσω
πόση ἀγάπη γιὰ σὲ μὲς στὰ στήθια μου ἐκλει-
(οῦσα,

σὺ μοῦ ἐχάριζες ὅση ὁμορφιά ἔχει ἡ φύση —
σ' ἀγαποῦσα καὶ μόνον γιὰ σένανε ἔξοῦσα
κ' ἦρθε ἡ μοῖρα μὲ μιὰς τὴ χαρὰ μας νὰ σβήσει.

Σ' ἀγαποῦσα...—καὶ τώρα μιὰ στιγμὴ μου μα-
κριά σου,

δὲν τὴ ζω — μὲ κρατᾶς στὴ θερμὴν ἀγκαλιά σου,
ὅπως τότες, καὶ τώρα—καὶ ἄς εἶσαι μακριά μου,
ἢ ψυχὴ μου πελάγη, βουνά ξεπερνώντας
βρίσκει σε ὅπου κι ἂν εἶσαι νὰ σοῦ πεῖ τὰ δει-

(νὰ μου,

νὰ σοῦ πεῖ πὼς θὰ λέει: Σ' ἀγαπῶ! ἔξυψυ-
(χώντας.

ΗΛΥΣΙΟΣ

ANATOLE FRANCE

ΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ ΤΟΥ ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ

Είνοι μεγάλη πλάνη να νομίζουμε πως οι επιστημονικές αλήθειες διαφέρουν ουσιώδικα από τις κοινές αλήθειες. Δέ διαφέρουν παρ' από την έκταση και την ακρίβεια. Από πρακτική έποψη, είναι σημαντική ή διαφορά. Μά δέν πρέπει να ξεχάμε πως ή παρατηρητικότητά του σοφοῦ σταματάει στην επίφάνεια και στό φαινόμενο, χωρίς ποτέ να μπορεί να διαπεράσει την ύπρξη οὔτε να ζαίρει τίποτ' από την αληθινή φύση τῶν πραγμάτων. Ένα μάτι όπλισμένο μέ μικροσκόπιο δέν είναι λιγότερο ανθρώπινο μάτι. Βλέπει περισσότερο από τάλλα μάτια, δέ βλέπει αλλοιώτικα. Ό σοφός πολλαπλασιάζει τις σκέσεις του ανθρώπου μέ τή φύση, μά του είναι άδύνατο νάλλάξει στό παραμικρό τόν ουσιώδικο χαραχτήρα τῶν σκέσεων αὐτῶν. Βλέπει πως προέρχονται μερικά φαινόμενα που ξεφυύγουν σ' έμεις, μά του είναι άπαγορευμένα, όσο και σ' έμεις, να μάθει γιατί προέρχονται.

Νά ζητῆμε μιάν άρχή από την επιστήμη είναι σα να έκθέτουμε τόν έαυτό μας σε σκληρά λάθη. Πίστευαν εδώ και τριακόσια χρόνια πως ή γή εΐταν κέντρο τῆς δημιουργίας. Ξαίρουμε τώρα πως δέν είναι παρά μιή πηγμένη σταγόνα ήλιου. Ξαίρουμε ποιά άέρια κινή στην επίφάνεια τῶν πιό μακρινῶν άστρων. Ξαίρουμε πως τό σύμπαν, μέσα στό όποιο εΐμαστε πλανώμενη σκόνη, γεννάει και καταβροχτίζει σε μιάν εξακολουθητική έργασία. Ξαίρουμε πως γεννάει άκτάπαυτα και πως πεθαίνει άστρα. Μά σε τί ή άρχή μας θάχε αλλάξει από τις τόσο τεράστιες ανακάλυψες; Οι μητέρες γι' αὐτό άγάπησαν περισσότερο ή λιγότερο τά παιδάκια τους; Νοιώθουμε περισσότερο ή λιγότερο την όμορφιά τῶν γυναικῶν; Η καρδιά χτυπάει αλλοιώς στό στήθος τῶν ήρώων; "Όχι! "Όχι! "Αν ή γή είναι μικρή ή μεγάλη, δέ νοιάζει τόν άνθρωπο. Είναι άρεκτά μεγάλη γιιά να πονοῦν, να χυποῦν. "Ό πόνος κ' ή άγάπη, να οι δυο όμοιες πηγές τῆς άστειρευτής όμορφιάς τῆς. "Ό πόνος! Τί θεία παραγνώριση! Του χρωστῶμε δ,τι καλό είναι μέσα μας; ότι δίνει αξία στη ζωή. Του χρωστῶμε τόν οίχτο, του χρωστῶμε τό θάρρος, του χρωστῶμε όλες τις άρετές. Η γή δέν είναι παρά ένα σπειρί άμμος στην άτελείωτη έρημο τῶν κόσμων. Μά, αν δέ πονοῦν παρά στη γή μόνο, είναι πιό μεγάλη άπ'όλο τόν άλλο κόσμος. Τί λέω; Είναι τό πάν και τό υπόλοιπον δέν είναι τίποτα. Γιατί, άλλωστε, δέν υπάρχει οὔτε άρετή, οὔτε πνεῦμα. Τί είναι τό πνεῦμα παρά ή τέχνη που μαγεύει τόν πόνο; Είναι τό μόνο

αΐστημα που ή ήθική αναπαύει φυσικά. Από πολὺ μεγάλα πνεύματα τραφήκανε, τό ζαίρω άλλες έπίδες. "Ό Ρενάν άφινόταν θεληματικά, γελώντας, στό όνειρο μιιάς έπιστημονικής ήθικής. Είχε στην έπιστήμη πίστη σκεδόν άπεριόριστη. Πίστευε πως θάλλαζε τόν κόσμο, έπειδή τρυπάει τά βουνα. Δέν πιστεύω, όπως εκείνος, πως μπορεί να μάς θεοποιήσει. Να λέω την αλήθεια, δέν έχω γι' αὐτό καμιάν έπιθυμία. Δέν νιώθω μέσα μου την ύλη ενός θεοῦ, όσο μικροῦ κι αν είναι. Η άδυναμία μου μου είναι ακριβή. Κρατιέμαι στην άτέλειά μου όπως στην αίτία τῆς ύπαρξής μου.

Βρήκα στους σοφούς την άπλότητα τῶν παιδιῶν και κάθε μέρα βλέπουμε άμαθείς που νομίζουν τόν έαυτό τους άξονα του κόσμου. "Αλίμονο! Καθένας μας βλέπει στον έαυτό του τό κέντρο του σύμπαντος. Είναι τό κοινό όνειροπόλημα. "Ό δρομοκαθαριστής δέν χωρίζεται άπ' αὐτό. Γίνεται από τά μάτια του, που οι ματιές τους, στρογγυλεύοντας γύρω του τό θεοό θόλο, τόν βάζουν σε ώρακα θέση ανάμεσα σ' ούρανό και γή. "Ισως ή πλάνη αὐτή να χυ κλονιστεί λίγο σ' εκείνον που έχει σκεφτεί πολὺ. Η ταπεινώση, σπάνια στους μορφωμένους, είναι πιό σπάνια στους άγραμμάτους.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

A. BLOCK

ΟΙ ΕΠΙΘΥΜΙΕΣ ΜΟΥ

Οι έπιθυμίες μου πέθαναν κι ακόμα εγώ ζω
Και τά όνειρα μου έπαυα κι αὐτά να τ' αγαπῶ,
Τά βάσανά μου μείνανε μονάχα τά σκληρά
Που είναι τῆς άδειασμένης μου καρδιάς, φροῦτα μικρά
Στις θύελλες τῆς τύχης μου, τ' όριο μου τό στεφάνι
Μαράθη και τ' άνθήκια του τ'όρπαξε φυσομάνι...
Μονάχος, όλομόναχος μέ στενοχώρια ζω,
Προσμένοντας τό τέλος μου ποτ' άραγε θά δω...
"Έτσι άπ' την παρακάμψη δερμένος παγωνιά
"Όπως τῆς θύελλας φυσῶ χειμερινή σφυριά
Μονάχο στό στερό κλαδί που είναι γυμνωμένο
Τό φύλλο που παραζήσε τρέμει κιτρινασμένο.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΣΤΗ 1903

ΒΓΑΙΝΕΙ ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΜΗΝΑ

Ιδιοκτήτης, εκδότης και Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ταχυτικοί συντάχτες: ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ,
Γ. ΦΤΕΡΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΩΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ,
ΠΑΝΟΣ Α. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ, Α. ΣΤΕΪΝΜΕΤΖ
ΗΛΙΑΣ Φ. ΗΛΙΟΥ

Ἐπιστολές, ἐπιταγές κτλ. παρακαλοῦμε νὰ διευθύνονται: Δημ. Π. Ταγκόπουλο Poste Restante Ἐξωτερικοῦ, Ἀθήνα.

ΣΥΝΤΡΟΜΕΣ:

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα	{	δρ.	30	τὸ χρόνο.
		»	15	τὸ ἕξμηνο.
		»	8	τὸ τρίμηνο.
Γιὰ τὴν Ἀγγλία & Αἴγυπτο	{	£	1	τὸ χρόνο
		£	0,10	τὸ ἕξμηνο
Γιὰ τὴν Ἀμερικὴ	{	\$	5	τὸ χρόνο
		\$	3	τὸ ἕξμηνο
καὶ γιὰ τὰ ἄλλα μέρη			40 φρ.	τὴ χρονιά.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΚΛΕΙΝΟΝΤΑΣ τὰ εἴκοσι χρόνια τοῦ ὀ «Νουμάς» παραμερίζει καὶ παραχωρεῖ τὴν πρώτη θέση στοὺς νέους. Ἔτσι καθὼς θὰ διαβάσετε σ' ἄλλη σελίδα, ἀπὸ τὸν ἐρχόμενο Γενάρη ὁ «Νουμάς», μπαίνοντας σὲ ὀλότελα καινούρια περίοδο, θὰ διευθύνεται ἀπὸ τὸν κ. Πάνο Δ. Ταγκόπουλο, ταχυτικὸ ἀπὸ χρόνια συντάχτη τοῦ «Νουμά». Ὁ νέος διευθυντής, ἔχοντας συναίσθησι τοῦ ἔργου ποὺ παίρνει ἀπάνω του καὶ τοῦ εἰκοσάχρονου ἀγώνα ποὺ ἀνάλαβε νὰ συνεχίσει, θὰ δώσει στὸ φύλλο ὀλη τὴ δροσιά τῆς νιότης καὶ τῆς νεανικῆς ὀρμῆς ποὺ τὸν ἐ χαρακτηρίζουν καὶ θὰ βάλει τὰ δυνατὰ του νὰ τιμήσει καὶ τὸνομά του καὶ τὸν τίτλο τοῦ περιοδικοῦ του. Ὁ ὀδρυτῆς τοῦ «Νουμά» παραδίνει ἔτσι, γεμάτος ἐμπιστοσύνη καὶ περηφάνεια, τὸ πνευματικὸ παιδί του στὰ στιβαρὰ χέρια τοῦ φυσικοῦ του παιδιοῦ.

* *

ὀΣΑ θὰ εἰπωθοῦνε μεθαῦριο, στὰ εἰκοσά-

χρονα τοῦ «Νουμά», θὰ τυπωθοῦν ὀλα, ἢ στὸ ἐρχόμενο φύλλο ὀλα μαζί, ἢ λίγα λίγα σὲ κάθε φύλλο, ἢ σὲ ξεχωριστὸ φύλλο πανηγυρικὸ. Βλέποντας καὶ κάνοντας. Ἀκόμη δὲν ἔχουμε ἀποφασίσει τίποτα ὀριστικά. Τὸ μόνο ποῦχομε ἀποφασίσει, εἶναι νὰν τὰ τυπώσου με ὀλα — κι αὐτό, θαρροῦμε, ἐνδιαφέρει τοὺς φίλους μας.

* *

ΕΝΑ ἀκόμα βιβλίο, τὸ τρίτο τοῦ ποιητικὸ βιβλίο, ἔβγαλε ὀ ποιητῆς Θανάσης Γ'. Κυριαζῆς. Τὸ τιλοφορεῖ «Ἡ κ α ρ δ ι α μ ε τ ὀ φ ὀ δ ι α» κ' εἶναι ἕνας τόμος ἀντάξις τῆς «Ἐκατόμβης» τοῦ καὶ τοῦ «Στιγμὲς ποὺ ζῶ». Γιὰ τὸ καινούριο βιβλίο τοῦ Κυρ.αζῆ θὰ γράψουμε πλατιά, ὀπως καὶ τοῦ ἀξίζει, σ' ἐρχόμενο φύλλο. Σήμερα τὰναγγέλνουμε μοναχὰ καὶ στολίζουμε τίς σελίδες μας με τοῦτο τὸ ἀληθινὸ λυρικὸ διαμαντάκι.

Τί γλυκὰ ποῦ θ' ἀπλώσω τὰ λόγια σ' ἀγέρι!
Μυστικά—Κ' οἱ λαχτάρες τοῦ νοῦ,
μιάς ἀβγούλας πουλιά τὸδρανοῦ
Μὲ τὸν πόνο σου ὀ πόνος μου ταίρι.
Ἔνας πόνος θὰ κλαίει καθενοῦ
στὸ θλιμμένο τάγερ!

Τὴν ψυχὴ μου κοντὰ σου ἕνα βράδι θὰ φέρει.
—Μὰ τί βράδι θὰ βρῶ νὰ τὴ στείλω!—
Σὰν τῆς λεύκας θὰ τρέμεις τὸ φύλλο.
Στὸ ἀκριβὸ θὰ κεντὰς τὸ νυχτέρι
τὸ χρυσὸ τῆς ἀγάπης τὸ μῆλο.
Καὶ θὰ παίζω σ' ἀγέρι.

* *

ΣΤΗ γιορτῆ τοῦ «Νουμά» ποὺ θὰ γίνεῖ τὴν Κυριακῆ στίς 6 μ.μ. στὸ Ἐλλ. ὀδείο, δηλώσανε πὼς θὰ μιλήσουν ὀ κ. Θ. Συναδινὸς (ἐκ μέρους τῆς «Ἐνώσεως τῶν ἔλλ.θεατρικῶν συγγραφέων») ὀ κ. Πέτρος Χάρης (ἐκ μέρους τῆς «Φοιτητικῆς συντροφιάς») κι ὀ κ. Φαλτσῆτις ἢ Γ. Φτέρης (ἐκ μέρους τῆς «Ἐνώσεως τῶν Συνακτῶν» τῶν Ἀθην. Ἐφημερίδων).

ΓΙΑΝΝΗΣ Ο ΑΦΩΡΙΣΜΕΝΟΣ

I

«Πάει κ' ἡ Μαριγούλα ἄ! πέθανε ψές τὰ με-
σάνυχτα!» — «Πέθανε; ἀμ'δὲν πέθανε καημένο μου
ἄντρα, ἔτσι εὐκολα νομίζεις πῶς; σχωρῶν ὁ Θεός τις
ἄτιμες;! Αὐτὴ δὲ σοῦκανε μὲ τὸ Δημητράκη τῆς
Κώσταινας ἓνα σωρὸ πράματα!... μὲ πάει τώρα,
ἢ ἀτιμία πληρώνεται! Μὲ τὸ παιδί τὸ κακόμοιρο,
ποῦ τὸ σκότωσε ὀλόσωστο κι ἀγόρι κι ἄλλος; κόν-
τευε νὰ μιλήσει λέν... ἴδες μωρ' σὺ ἄντρα ποτέ
σου τέτοια φόνισσ!»

«Σὼπα, Φωτεινὴ μου, σὼπα! Ζαίρεις πῶς ἔρχουν-
ται τὰ κακά! μπορεῖ ἔτσι νάτυχε, ποῦ ζαίρουμε και
κακολογᾶμε ἔτσι ἐμεῖς πεθαμένο» ἐπρόσθεσε θεο-
φοδούμενα ὁ κύρ Στάθης στὰ λόγια τῆς κυρᾶ Φω-
τεινῆς τῆς γυναικας του, ποῦ ἔβλεπε μὲ φλυαρία κακο-
λογοῦσε κουνιώντας τὰ χέρια τῆς μὲ τὰ πλατικὰ
μαῦρα μανίκια, ἴδια σὰν φτεροῦγες κόρακα, ποῦ κα-
θισμένος σὲ κανένα ξώκλωνο και κράζοντας τὰ ἀνοι-
γοκλείνει γιὰ ἰσορροπία, ἔτσι νευρικά φώναζε, λές
κ' ἔκραζε σὰν κόρακας ἀπάνω στὸ πτώμα τῆς Μαρι-
γούλας. Κκι ποῖν τελειώση τὰ λόγια του ὁ κύρ
Στάθης αὐτὴ τὸν ἐπρολάβαινε. — «Χμ! Ἐμένα μου τὰ
λές καημένο Στάθῃ; Ἐμένα ποῦ τὰ ξαίρω ἄλλα, Κ'
ἢ μάνα τῆς τὰ ἴδια ἔκανε, πόσα ἀβάφιστα ἔθαψε!
Πάει σοῖκό βλέπεις τὸ πρᾶμα! Μὰ ἔννοια σου τέ-
τοιες ἀμαρτίες δὲν πᾶνε στὰ χαμένα. Τὸ κρῆμα εἶν'
ὀλοζώντανο ἀκόμα και τὸ σέρνει μαζί του ὁ Γιάννης,
αὐτὸς ὁ ἀφωρισμένος, τ' ἀδέρφι τῆς. Δὲν τὸν βλέπεις
τὶ μοῦτρο και τὶ κάκο; μισάει τὸν κόσμον του, σὰ
φίδι ἄφωρ; μὲ φαρμακερὸ μοιάζει!;... Σιγαλὸ
ποτάμι...!»

Σ' αὐτὸ σὰν νάχεις δίκαιο Φωτεινὴ! Τὸ κρῆμα
δὲν πεθαίνει! Κκι μένανε μοῦ φαίνεται πῶς; ὁ Γιάν-
νης εἶναι κριματισμένος! νὰ σοῦ πῶ καλὰ τὸν βγά-
λανε κι ἀφωρισμένο, μὰ τοῦ ταίριαζε, εἶτανε μὲ
χαρὰ κι ἀδιάφορος, κι ἀκούς; ἢ ἀδελφὴ του γκα-
στρωμένη χωρὶς πάντρεμα»

Αὐτὴ ἦταν ἡ κουθέντα στὸ σπίτι τοῦ κύρ Στάθῃ
τὴν Κυριακὴ ὕστερα ἀπ' τὴν ἐκκλησία. γιὰ τὸ θά-
νατο τῆς γειτόνισσας; τῆς τῆς Μαριγούλας; και σὲ
λιγάκι ἡ κυρᾶ Φωτεινὴ βίχωντας στὶς πλατέες τὸ
μαῦρο σάλι τῆς και ἀποῦ κλείδωσε τὴν πόρτα ἔβαλε
τὸ μεγάλο κλειδί στὴ μέση τῆς, και τράβηξε ὀλόσωστο
και γρήγορα μὲ τὸ Στάθῃ τῆς στὸ σπίτι τοῦ νε-
κροῦ γιὰ παρηγοριά.

Μόλις κ' εἶχανε μπῆ στὴν πόρτα, σὰν βάζανε τὸ
σταυρὸ τους ἀκόμα μπρὸς στὸ λείψανον, ἢ κυρᾶ Φω-

τεινὴ στρέφοντας ἐρευνητικὰ τὰ μάτια τῆς γύρω,
ρωτοῦσε τὸν κύρ Στάθῃ μὲ περιέργεια: — «Μπᾶ δὲν
εἶναι δὲ ὁ ἀφωρισμένος! Γιὰ κοίτα Στάθῃ; δὲν
στάλεγα ἐγώ;!» και προχωρώντας ὑποκριτικὰ πρὸς
τὴ θεία τῆς Μαριγούλας τὴ Μαγδαληνὴ ἀρχισε τὰ
μοιρολόγια και τὶς κλάψες τῆς. — «Χρόνια σὲ λόγου
σου κυρᾶ Πάγδω, τί νὰ γίνῃ; τὸ κακόμοιρο τὸ κο-
ρίτσι πόσο μὰς ἔκαψε τὴν καρδιά, ρώτησε τὸν Στάθῃ,
δὲν βλάμα μπουκιὰ σὸ στόμα μας, σὰν κόμπος
μὰς στάθηκε, τί νιάτα! τί προκοπὴ! τί ὁμορφιά!
τί στολίδι εἶταν και τὸ χάσαμε!»

— «Ὁ Θεός ἄς ἀναπαύσῃ τὴ ψυχὴ τῆς», ἐπρό-
σθεσε μελαγχολικὸς ὁ γέρο Στάθῃς και ἡ κυρᾶ Μάγδω
ἐξελαργγίζοντας ἀπὸ τὸ μοιρολόγι και τὸ κλάμα. Στὸ
μεταξὺ οἱ γυναῖκες ποῦ ἔχαν σωριασθεῖ στὸ σπῆτι μιλού-
σανε και ἔκακολογοῦσαν ἀναμεσὸ τους τὸν Ἀφωρισμένο
σὰν ἡ κυρᾶ Φωτεινὴ τέντωνε τ' ἀφτί τῆς νὰ ἀκούῃ
κανένα λόγο, και κουνιώντας τὸ κεφάλι τῆς και χα-
μηλώνοντας τὰ μάτια τῆς, συμφωνοῦσε ἀπὸ μακριὰ
μὲ κάτι λόγια π' ἄκουε. «Αὐτὸς τᾶξαιρε ἄλλα» ἔλεγαν
οἱ γυναῖκες, και ἡ κυρᾶ Φωτεινὴ ἀπ' τὴν ἄλλη με-
ριὰ κουνοῦσε τὸ κεφάλι, και χαμήλωνε τὰ μάτια, σὲ
ἐνδειξὴ ἐπιδοκιμασίας και ψευτομελαγχολίας μαζί.

Ὡς τόσο ὁ ἀφωρισμένος ἀφωριζότανε κ' ἡ ὥρα
περνοῦσε και δὲν φαινότανε.

Τὸ βράδυ πιά, δταν ἄλλα εἶχαν τελειώσει, δὲν
ἔμεινε στόμα ποῦ νὰ μὴν τὸν ἀνάφερε δυὸ φορές τὸ
λιγότερο. Οἱ γυναῖκες στὰ σπῆτια αὐτὸ λέγανε
«Ἰδες ἐσὺ νὰ μὴ ῥθῇ τὸ παλιόσκυλλο ν' ἀποχαιρε-
τήσῃ τὴν ἀδελφὴ του γιὰ τελευταία φορά, νὰ μὴν
τὴν φιλήσῃ;!» Κ' οἱ ἄντρες στὸ καφενεῖο τὰ ἴδια
λέγανε... — «Σαράντα μέρες νῆστευε μωρὸ ὁ Γιώργης
ὁ Ψῶρας νὰν τὸν βγάλῃ Ἀφωρισμένο μὰ τοῦ ταί-
ριαζε». Ἐτσι ἡ κοσμοθάλασσα ἐδοῦσε ἄλλο τὸ βράδυ
γιὰ τὸν Γιάννη τὸν Ἀφωρισμένο.

Εἶτανε πιά βαθικὰ μεσάνυχτα. Τὸ χωριὸ ἄλλο
κοιμούνταν, κ' ἡ κουθέντα γιὰ τὸ Γιάννη ἐκόπασε δταν
αὐτὸς σέρνοντας συρτὰ κι ἀργὰ τὰ ποδάρια του
ἔσκιζε τοὺς χαλικωμένους δρόμους τῆς κωμόπολης,
σκυφτὸς, γιὰ τὸ σπῆτι του. Ὅτι θέλει ἄς λέει ὁ κό-
σμος! Αὐτὸς παρηγοριότανε μὲ τὶς σκέψεις του και
τὶς ἰδέες του. Τὶς μέρες αὐτὲς ὁ κόσμος στὸ χωριὸ
δοῦσε σὰθ μελίσι κ' ἡ κακογλωσσία σὰν περσ-
στικὴ ἀλογόμυγα κεντοῦσε τὸν κάθε ζῆθρωπο. Πολ-
λοὶ βρέθηκαν νὰ ἰδοῦν τὸ πεθαμένο παιδί τῆς Μα-
ριγούλας και νὰ βεβαιώνουν πῶς εἶναι ὁ ἴδιος ὁ τάδε
και δεινὸς πατέρας ποῦ τῶκανε.

Μὰ τὴν ἀλήθεια μόνος ὁ Γιάννης τὴ γινώριζε
Πέθανε ἡ Μαριγούλα ποῦ εἶτανε ἕγγυος, ἀπὸ αἰμορ-
ραγίες ἀπὸ μια ξαφνικὴ εἰδηση. Ἄκουε τὴν ξα-

δέρφη της μάνας της να κλαίει, γιατί πνίγηκε ο γυιός της ο Παύλος στο ταξίδι του.— «Αχ για μένα τόν στείλανε πού μ' αγάπαγε ο Παύλος μου! μου τ'έλεγε πώς τ'έλεγαν οι γονιόι του αταξίδι! ταξίδι! να ξεχάσης! Θεός, φυλάζει, να πάρεις ξαδέρφη σου; Καλύτερα αγκάλισσε αναμμένο ξύλο παιδάκι μου! Έτσι λείει ή θρησκεία μας τὸ αίμα! παιδί μου, τὸ αίμα! . . . » αὐτὰ ἔλεγε ἡ Μπριγούλα κι ἀναστέναζε ὡς πού οἱ αἱμορραγίες τὴν ἐστειλαν μαζί μ' ἕνα παιδί τοῦ ξαδέφρου της Μά οἱ γειτόνισσες πού δὲν τᾶξαιραν ἀλίγηδες πίτηδες ἔριξε τὸ παιδί κκι γι'αὐτὸ πέθανε» ἔλεγαν ἀναμεσό τους.

Ἔταν μιὰ νύχτα χειμωνιάτικη ὅταν ἦρθε τὸ μήνυμα τοῦ πνιγμοῦ τοῦ Παύλου. Σάν ἔβρεχε ἔξω, μισοφοβισμένη κι ἄρρωστη ἄρχισε νὰ ξεμολογιέται στὸν Γιάννη τὸν ἀδερφό της. Ἔταν μόνοι στὸ μεγάλο σπῖτι χωρὶς ἄλλο ζωντανό, ἐχτός ἀπὸ ἕνα γάτο ὀλόασπρο. Γιὰ μιὰ στιγμή μιὰ μεγάλη ἀστραπή χύμηξε στὸ σπῖτι, κι ὕστερα μιὰ βροντὴ μὲ δυνατὸ ἄγέρα χτύπησε κι ἀνοίξε τὰ παράθυρα κ' ἐδόθησε στ' ἀδειανὸ σπῖτι.

Τὴν ὥρα ἐκείνη σηκώθηκε ὁ Γιάννης ἀπ' τὸ κἀθισμά του ἔκανε μερικά βήματα κκι μὲς τὴ θυελλοταραχὴ ἀκούστηκε νὰ λήη.— «Ἐ! τί νὰ γίνη ἀφοῦ πέθανε! Δὲν πειράζει, Μπριγούλα, ἡ φύση φταίει, κὐτὰ ἔτσι πλάστηκν! κκι ἔμεις ζῶν εἴμαστε κ' ἔχουμε τὴν ἴδια ὄρεξη, τὸν ἴδιο τρόπο!» κκι ἀφοῦ ἔκλεισε τὰ παράθυρα πάλι κάθισε «Ὁ ἄνεμος ἔπαψε, κ' οἱ ἀστραπὲς ἠσύχασαν! Τα νερὰ ἀραίωσαν κι ἀλαφρὰ ἀλαφρὰ σάν οὐράνια δάκρυα συντρόφευαν τὴν ἀδερφικὴ ἐξομολόγησι. Ὁ Γιάννης ἐσυνέχιζε: — «Ὁ ἔρωτας εἶναι ἕνας ἀνθός πού δὲν βγαίνει ὅπου τὸν θέλουμε μὲς, μὰ ὅπου τὸν θέλει ἡ φύση! Τὰ ζῶα ἔχουνε ξαδέρφους; Ἐχουνε γάμους; Κεῖνα δὲν ἔχουν Θεό; Δὲν εἶναι πιδ χριστιανοὶ ἀπὸ μᾶς; Δὲ βλέπεις ἐδῶ πέρα τὰ πρόβατα τοῦ Γιάννου, πόσο ἡμερα κι ἀγαπημένα περνοῦνε; Κάτω στὰ χωράφια, στὰ λειβάδια πόσο ἄκακα κι ὁμορφα ζοῦνε τὰ βόδια; Τὰ σκυλιὰ πόσο σέβονται κεινον πού τούς δίνει ψωμί! Κκι ἐρωτεύονται χωρὶς ἐκκλησίες κκι μὲ ξαδέρφους! Ἄσε μωρὴ τὸν κόσμον νὰ λήη ὅτι θέλη. μόνο χολοσκᾶς!!

Αὐτὰ ἔλεγε πιστεύοντάς τα κατὰ βάθος ὁ Ἄφωρισμένος μὲ τὴ ψυχὴ του, πού ἡ Μπριγούλα νομιζοντας πὼς τ'έλεγε γιὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃ ἔκλαιγε κι ὅλο ἔκλαιγε. Μὰ ὁ Γιάννης ἀφηρημένος βαστώντας μὲ τις παλάμες τὰ μάγουλά του κκι γυρισμένος πρὸς τὴν στέγη, ἐξακολουθοῦσε. . . — «Κκι νὰ μιλάγαμε, μωρὴ, τόσο σπᾶνια ὅσο βελάζουνε τ' ἄρνια

κκι τὰ βόδια! Τί τὴν χρειαζόμεστε τόσο γλώσσα; Νὰ κακολογήμε κκι νὰ προσευχόμεστε; ! Ἐκεῖνκ εἶναι πιδ χριστιανὰ ἀπὸ μᾶς ἔχουνε τὴν ἀγάπη κκι τὴν ἰσότη! Αὐτὰ ἔλεγε ἔτσι ἀποτραβηγμένος ἀπ' τις μεγάλες του σκέψεις ἐνῶ τὸ λυχνάρι πετοῦσε ὠρα-ὠρα δυνατώτερη φλόγα μὲ τριγμό, σημετο πὼς κόντευε τὸ λάδι νὰ τελειώσῃ, σάν τὸ πνέμα τοῦ Γιάννη μὲ τις μεγάλες ἀναλαμπές κκι μὲ τὸ λίγο λάδι, τὴν κοινωνικὴ του ἀδυναμία.

Ἔτσι λοιπὸν κκι κεῖνα τὰ μεσάνυχτα κόντευε στὸ ζωπόρτι τοῦ τραυλιζοντας: — «Πέθανε Ἐ! — Ἡσύχασε!» κκι ἀνοίγοντας τὴν πόρτα τοῦ ρίγηκε νὰ ἀκούη τὸ σιγόκλαμά της κι ἀπάντησε: — «Ἄσε μωρὴ τὸν κόσμον νὰ λήη ὅτι θέλη! κ' ἔμεις ζῶα εἴμαστε» κ' ἐστράφηκε ὁ νοῦς του στὰ ἄρνια τοῦ Γιάννου κκι στὰ βόδια τοῦ λειβαδιοῦ. Τὴν ἄλλ' ἡμέρα πρωὶ— πρωὶ τράβηξε στὸ μαγαζάκι του πλέκοντας τὰ ὠρατα καλάθια κκι τις καλὲς ψάθες μὲ τὰ χόρτα πού ἔφερνε ἀπ' τὰ λειβάδια ὁ ἴδιος. Ὅσοι τὸν εἶδανε νὰ δουλεύη κἀτι εἶπαν: — «Ἐλα Χριστέ! Χτες πέθανε ἡ ἀδερφή του . . . κκι τί θάνατο! . . Γκαστρομένη . . Κι αὐτὴ μιὰ χαρὰ. Καλὰ τὸν ἔβγαλε ἀφωρισμένο ὁ Ψώρας» μὲ τοῦ ταίριαζε!» Σὲ λιγάκι ἔρτασε ὅπως πάντα ὁ κκεφτεζῆς ὁ διπλανός μὲ τὸν γλυκὸ βραστὸ τὸν συνηθισμένο καφέ τοῦ Γιάννη κκι ὑποκριτικὴ ἐπρόστισε. — «Χρόνια σὲ λόγου σου κύρ Γιάννη, . . . Ἄχ, ἐκεῖνος ὁ ἀτμος ὁ Κῶτσος τὰ φταίει ὅλα. Ἐγὼ τὸν κατάλαβα τὸν παλιάνθρωπο, κκι προχτές ἀκόμα περνοῦσε κάτω ἀπ' τὸ παράθυρο στρίβοντας τὸ μουστῆκι του κκι κοιτάζοντας ἀπάνω. . . Τί φταίει τὸ κακόμοιρο τὸ κορτίσι; Ἄνθρωποι εἴμαστε, γελάστηκε!» Κι ὁ Γιάννης πλέκοντας τὴν ψάθα κουνούσε τὸ κεφάλι του μὲ περιφρόνηση. Σὲ λίγο νάσου κι ὁ κύρ Δημήτρης μὲ τὰ ἴδια λόγια, μόνο πού ἄλλαζε — «Ρὲ Γιάννη, ἐγὼ ὑποπτεύομαι τὸν Γικαουμῆ τὸν Χασάπη! Αὐτὸ τὸ κορόιδο στράδωσε ἄλλα δυὸ κορτίσια στὸν τόπο του». Μὰ ὁ Γιάννης πάλι σκυφτός δεχότανε τοὺς θολοὺς καταρράχτες τὴς ἀνθρώπινης γλώσσας κουνιώντας περιφρονητικὰ τὸ κεφάλι του, ὡς πού κάποιος μακρινός μισοκκυγᾶς ἡ συζήτηση ἐντονα ἀκούονταν: «Ἐλα τώρα, χριστιανέ μου, πού θέλεις νὰ μᾶς κἀνης τὸν πολυξαιρο, !. ὁ Κῶτσος εἶναι μωρὴ δὲν ξαίρω ἐγὼ! — Ὅχι, μωρὴ παιδί μου ὄχι, ὁ Δημητράκης εἶναι τὴς Κώσταινας, μοῦ τ'έλεγε σὴμερα ἡ γυναῖκα μου, πού τούς εἶδε νὰ κἀνουν ἕνα σωρὸ πράματα μαζί!» ἀκούστηκε ὁ κύρ Στάθης κ' ὕστερα ἔβριζαν τὸν ἀφωρισμένο. Κι ὅποιος περνοῦσε ἀπ' τὸ μαγαζὶ κἀτι θᾶλεγε «Νὰ τί κέρατο πούν, ὁ ἀφωρισμένος;» Κι ὁ Γιάννης μόνος του ἀκούοντάς τα, σκυφτός ἔστριψε δυνατὰ τὸ σπάγγο ἀπάνω στὴ ψάθα

και μάσησε : — «Τί μᾶς χρειάζεται ἡ πολλή γλῶσσα; νὰ προσευχόμεστε καὶ νὰ καλολογᾶμε !»

Τὸ βράδυ πού σκόλασε ἀπ' τὸ μπαζὶ τοῦ καὶ πήγαινε σπῆτι τοῦ, ἴσια μπρὸς στὸ καφενεῖο, βγήκων δλοὶ νὰ τὸν δοῦν, σὰν οἱ μάγκες τοῦ χωριοῦ, πληρωμένοι τὸν ἐκοροῖδεσαν — «Νὰ ψάξῃ στὸ μέτωπο γιατί κάτι φαίνεται, πού μοιάζει μὲ τοῦ βοδιοῦ τὸ μέτωπο» σὰν οἱ ἄντρες τοῦ καφενεῖου πετούσαν ἀπὸ εὐχαρίστηση σὰν σφήκες γύρω στὸ πτώμα. Μὰ ὁ Γιάννης ἀτάραχος περνοῦσε καὶ περιφρονητικός.

Ἔτσι περνοῦσαν οἱ μέρες, κ' ἕνα πρωὶ χάθηκε ὁ ἀφωρισμένος . . . Ὁ Γιάννης ὁ Βοσκός τὸν εἶδε εἶπε τὸ βράδυ ν' ἀποχαιρετᾶει τὰ πρόβατά του ! Ὁ Βοσκός τὸν εἶδε στὰ λειβάδια στοργικὰ νὰ κοιτάζῃ τὰ βόδια ! Κι ὁ φύλακας τοῦ νεκροταφείου εἶδε ἕνα πρᾶμα νὰ πηδάῃ ἀπ' τὸν τοίχο, λέει, καὶ κρύφτηκε ἀπ' τὸ ρόδο του. Μπᾶς κ' εἶναι κανένα φάντασμα; Μὰ τὸ πρωὶ εἶταν σὰν σκλισμένος ὁ τάφος τῆς Μαριγούλας . . . Ὅλα Μυστήρια ! . . .

II

. Σὲ λίγες μέρες ὁ Ἀφωρισμένος ξεβαρκαριζότανε σὲ μιὰν ἄλλη κωμόπολη, ἀπὸ τὸ ψαράδικο καὶ, τὴν μελαγχολικὴ ὥρα ἑνὸς βροχεροῦ δειλινοῦ. Κάποιο σπιτάκι βρέθηκε νὰ τοῦ ἐνοικιάσουνε στὴν ἄκρη τοῦ μεγάλου χωριοῦ κατάλληλο γιὰ τὸ Γιάννη πού ἔτσι τὸ ἤθελε ζώμακρο, καὶ μ' ἕνα πηγάδι στὴν αὐλή, πού τοῦ θύμιζε μάντρα καὶ πτηνὰ. Ἐκεῖ ἄρχισε τὴν ἐπιδέξια τοῦ τέχνη, πάντα μόνος του καὶ ἀμίλητος. Ἔργαζόντανε νὰ κερδίζει τόσα δσα τὸν ἀκούσανε νὰ ζῆ καὶ τίποτα περισσότερο — ἤθελε νὰ μὴν ἀνγκασθῇ νὰ ζητήσῃ βοήθεια ἀπὸ ἄλλους — αὐτὸ τὸλεγε συχνά, καὶ κοίταζε στὰ χέρια του ποῦταν γεμάτα κάλους ἀπ' τὸ δυνατὸ στρίψιμο τῶν σπάγγων γιὰ τὶς ψάθες. Ταχτικὸς στὴ ζωὴ του σὰν ὁ ἥλιος, κάθε ἀπόγεμα θὰ τραβοῦσε ὡς τὴν ἀμμουδιὰ νὰ κἀνῃ τὴν κουβέντα του μὲ τὰ κύματα, νὰ πεῖ μὲς τὸ βογγητὸ τους καὶ αὐτὸς τὰ πάθη του, κ' ὕστερα γυρίζοντας ἀπ' τὸν ἴδιο δρόμο τοῦ Γωνιακοῦ Καφενεῖου μὲ στυτὰ καὶ ἄργα βήματα, σκυρτὸς καὶ μελαγχολικός, ἄρχε στὸ φτωχικὸ του. Τὴ νύχτα τοῦ ἦν περνοῦσε πάντα σ' ἕνα γειτονικὸ τούρκικο καφενεῖο σὲ ὠρισμένη πάντα θέση, ρουφώντας τὸν ἀργιέ του, πού μὲ τὸν μακάριό του ἤχο τὸν νανοῦριζε, καὶ ἀκούοντας τὴ γλῶσσα πού δὲν ἤξειρε, συνόδευε τὶς σκέψεις του σὲ ἀλίμενη θάλασσα . . .

Μὰ δλοὶ μας ἀπ' τὸν Ἀδάμ καταγόμαστε καὶ ἀπ' τὸ ἴδιο χῶμα πλαστήκαμε· δλοὶ ἄνθρωποι εἴμαστε σ' ἄλλους τοὺς τόπους οἱ ἴδιοι. Ἔτσι λοιπὸν

καὶ δῶ πέρα ἄρχισε ν' ἀνακατεύει τὰ πρᾶματα ἡ γλῶσσα τοῦ κόσμου, καὶ ὁ Γιάννης ὁ ψαθὴς νῆσαι πὰ τὸ ζήτημα κάθε κουβέντας. Στὸ Γωνιακὸ καφενεῖο πού τὸν ἔβλεπαν συχνὰ νὰ περνεῖ, ἕνας κύκλος καὶ ἄρχισε νὰ ψυθιρίζει : — «Ἐξάπαντος αὐτὸς θῆναι κανένας κατάσκοπος !» εἶπε κάποιος ἀπ' τὸν κύκλο : — «Μπᾶ! τί κατάσκοπος;» Ἐπρόσθεσε ὁ ταχυδρόμος : «Αὐτὸς θῆναι μεγάλος κατεργάτης, νὰ ἰδοῦμε ποιὸς ξαίρει τόσον καιρὸ οὔτε ἐπιστολὴ πῆρε, οὔτε τίποτε!» — «Ἐγὼ λέω, ἀκούστηκε μιὰ χοντρή καὶ βαρεὶά φωνή, τοῦ διπλανοῦ γέρου ποῦταν ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησίας, πῶς αὐτὸς δὲν εἶναι οὔτε χριστιανός, τόσον καιρὸ οὔτε στὴν αὐλὴ τῆς ἐκκλησίας; πάτησε, Ἄντιχριστος παιδιὰ θὰν αὐτὸς σίγουρα.» Ἔτσι ἔβγαιναν τὰ συμπεράσματα, ὡσποῦ πὰ, δταν τὸν συναντοῦσαν πουθενὰ ἀπόμερα, τὴν φοδόντουσαν γιὰ κανένα λησιγῆ. Μὰ ὁ Γιάννης πού τὸ καταλάβαινε γελοῦσε μόνος του . . . πικρά! . . . Πλησίαζε ἡ Μεγάλῃ βδομάδα. Οἱ ἅγιες μέρες περνοῦσαν καὶ ὁ Γιάννης δὲν φάνηκε στὴν ἐκκλησιά· ἤρθε ἡ ἁγία καὶ Μεγάλῃ Παρασκευή, οἱ χριστιανοὶ μὲ κερὰ καὶ μὲ ψαλμοῦδιες γυρίζανε τὸν ἐπιτάφιο τοῦ Χριστοῦ στοὺς δρόμους. Σπίτια τῶν πλουσιῶν ἀμιλλώντανε σὲ φωτοχυσία καὶ ἀνθοπλήμμυρα, καὶ τὰ φτωχόσπιτα εἶχαν ἕνα κερὶ στὸ παράθυρο. Μόνο τὸ φτωχικὸ τοῦ Γιάννη κατάκλειστο, σφικτοκλεισμένα σαχόνια λὲς οἱ πόρτες ἀπὸ θυμὸ, γιὰ τὴ θεῖα ἐλαφρότητα ! καὶ ὁ ἴδιος στὸ τούρκικο καφενεῖο, στὴ γωνιά του τὴν ἴδια, μὲ τὸν ἀργιέ του, σὰν μιὰ Σφίγγα, σὰν ἕνα δυσνόητο αἰνίγμα !

Αὐτὸ εἶτανε πὰ λάδι στὴ φωτιὰ. Τὰ σχόλια παίρνανε καὶ δίνανε, «Θεὸς φυλάξει ἀπ' αὐτόν ! αὐτὸς εἶναι ἀντίχριστος, παιδάκια μου» ἔλεγαν οἱ γριές, καὶ ἄντρες στὸ καφενεῖο κ' ἔταζόντανε νὰ μὴν τοῦ δώσουνε δουλειὰ ! Ἔτσι γίνονταν ὡσποῦ σ' ἕνα ἔσπερινὸ ὁ Παπὰ Γεώργης τὸν ἀφώρισε ἐπίσημα, γιατί σὰ πῆγε μὲ συμβουλὲς νὰ τὸν φέρῃ στὴν ὁδὸ τοῦ Κυρίου δὲν τ' ἀπήνησε καίνας παρὰ μιὰ λέξη, κουνώντας περιφρονητικὰ τὸ κεφάλι του : «ὑποκρισῆς!» εἶπε μονάχα. Αἰφνῆδες οἱ δουλειές τοῦ Γιάννη τοῦ Ψαθὰ σταμάτησαν. Στὸ σπιτάκι του ἀκούονταν τρομαχτικὰ τὸ τρίξιμο πὰ τοῦ μακροῦ φτεροῦ τῆς πείνας. Πούλησε τὰ σκεπάσματα πού τοῦ εἶτανε τὰ λιγότερο ἀναγκαῖα καὶ τὶς βράκες τουρτουρίζοντας ἀπ' τὸ κρῦο καὶ τυλιγμένος μέσα στὰ φύκια ποῦ φερρε, σκελετωμένος μὲ γουρλωμένα τὰ μάτια καὶ μισόγυμνος, — θῆμα τοῦ κοινωνικοῦ θηρίου — ἔβγαζε σὰν πολῦτιμο πετράδι ἀπ' τὸν κόρφο του τὸ κρανίον τῆς ἀδερφῆς του, πού φεύγοντας τὸ κλεψε καὶ χαιδεύοντάς το

στοργικά έμονολογούσε - «Άκου! Άκου! πώς έλυχτοσν τὰ σκυλλιά στους άνθρώπους, λές βλέπουμε στα βήματά τους την ύποκρισία και την άτιμία! Πές μου, Μαριγούλα, τί λές έσύ; Έπίσεις, τώρα πιά κκλά άπ' έλους μας. Έδώ κοντά, Μαριγούλα μου χτίζουνε δικαστήρια. Ποιός θάν' ό δικαστής, και ποιός ό ύπόδικος; . . . έτσι δέν είναι Μαριγούλα!!!» και κυλώντας ένα μεγάλο δάκρυ στο γεροντικό του μάγουλο τούφερνε τόν ύπνο, μέ τή θύμηση τής αδερφής του, τών προβάτων του Γιάννου, και τών βοδιών στα λειβάδια όλο δικαιοσύνη, και όλο ισότητα!!

Ό παπά Γεώργης όμως δέν ήσύχαζε· έπρεπε να ξεριζωθής ό πειρασμός άπό τή μέση και ή αλέπρα του Ίώβ και αί πληγαί του Φαραώ στολίσωσιν αυτόν, ίνα μή σκαλεύση τὰ θεμέλια του ναού του Κυρίου έν ταίς ψυγαίς των άλλων ό άφρων! » Κ' έτσι μιιά σύντομη μέρα μέ τό Ευαγγέλιο στο χέρι εξώρριζε τόν σπιτονοικοκύρη να πετάξη έξω τόν Γιάννη γιατί πιά δέν χωρούσε μικροθυμία κι άλλως τε άφωρισμένος κι άντίχριστος κκώς, είταν θά βρυκολάκιζε τό σπίτι. Ό σπιτονοικοκύρης πήδησε. Κ' ένα άπόγεμα δύο χαμάληδες πετούσανε έξω κάτι παλιόρρουχα και τόν Γιάννη, που κρουμένος άπό τή γδυμία του και πειρασμένος άρχισε να παραμιλή και να φωνάζη τής Μαριγούλας. Και γεμίζανε άκόμα τούς τοίχους του σπιτιού μέ σταυρούς γιατί καθόνταν ό άφωρισμένος.

Μόλις πιά μπορούσε να περπατήσει όπως ό μεθυσμένος μέ βαρύ πιότη, ή κι ό φορτωμένος μέ βαρύ γομάρι άντέξανε μέ δυσκολία τὰ πόδια του να τόν φέρουνε ώς τή γωνία του τούρκικου καφενείου. Είταν σούρουπο μέ λίγες ψιχάλες, συννεφιά που ξενευρίζει, κι ό Γιάννος κουλουριασμένος εκεί άπ' όξω άκουε τό γαργαλιστικό χρ. ρ. χρ. ρ. . του άργιλέ και τουρτουρίζοντας άναπολούσε τὰ παλιά του. Έξηνταπεντάρης πιά, όλόσπρος και σκελετωμένος μέ κάτι μεγάλα κάτασπρα φρύδια που στεφάνωναν άξια τὰ μαύρα του μάτια στις βαθειές του κόγχες, τυλιγμένος σε ξεσκισμένα ρούχα και ξεπόλυτος, είτανε ή προσωποποίηση τής δυστυχίας, και τό κατάντημα του άνθρώπου που δέν έβλαψε κανένα γιά να τόν βοηθήσουν πολλοί!

Όλη τή νύχτα τήν πέρασε εκεί, ώς που να ξεμερώση ή άλλη μέρα που θα τούφερνε τήν άληθινή εύτυχία, τής άνιστησίας στη ζωή. Τά ξημερώματα τόν βρήκαν άλλιώςίκο· ή πεύνα και τό κρύο — θέρια που παραμονεύουν στο σπίτι του φτωχού, άρχισαν να ταράζουν τὰ ήρεμα νεύρα, και κοκκαλισμένος ύπως είταν άπ' τή νυχτερινή παγωνιά και μέ τό βλέμμα άπλάνευτο κ' ύπουλο έπρόλεγε μιιά σύντομη

δυστυχία, ή χάρη. «Άξαφνα όρθώθη στη γωνιά του καφενείου ρωτώντας τό κρανίο πιά φανερά: — «Πές Μαριγούλα, είχα δίκιο; Πές Μαριγούλα πές;» Τότες «Όχι» άκούστηκε άπό παιδιά που παίζανε κάποιο παιγνίδι σε μέρος που δέν φαινότανε και «Όχι όχι . . . » άκούονταν άπό μακριά. Για μιιά στιγμή χαμογέλασε πικρά τό γέλιο του τρελού, μέ ύστερα στρέφοντας δύσκολα τὰ θολά του μάτια προς τή γή, σφίγγοντας, όσο μπορούσε, τὰ σαγόνια, θρυμματίζε τό αδερφικό κρανίο τραυλίζοντας πεισματικά «Όχι. Έί. Όχι!!..» νομίζοντας πώς εκείνος τ' άπάντησε...

«Άλλαζε. Γελαστός πιά και χοροπηδώντας μισόγυμνος, και τραγουδώντας έσκιζε τούς χαλικωμένους δρόμους τής κομόπολης μ' ένα σωρό παιδιά άπό πίσω, κ' έφύλαε πιά γελαστός, τήν πόρτα τής εκκλησίας κάθε γιορτή. «Ο Μετανοιωμένος ό άπιστος!» έλεγαν οι γριές. «Ό θεός τιμωρεί! Ζωντανό παράδειγμα!» έλεγε ό παπά Γεώργης και τό άπόδινε τό θαύμα! στον άγιο τής Έκκλησίας του τόν θαματοουργό! — Κ' ό κόσμος έσταυροκοπούνταν, κ' έκανε λειτουργίες στον άγιο που θαματούργησε!

Κάποτε ό Άφωρισμένος, έτσι τόν έλεγαν κ' έδώ, έρχότανε στα σύγκαλά του, κ' έσερνε μεγαλόπρεπα, συρτά κι άργά τὰ βήματά του στους χαλικωμένους δρόμους του χωριού κ' έμονολογούσε: «Κ' έμετς ζώα είμαστε! Τί τήν θέλουμε τήν πολλή γλώσσα; Να προσευχόμαστε και να κακολογήμε!»

Μά συχνά τὰ μεσάνυχτα που είχε τις άϋπνίες έτρεχε ξεπόλυτος στους δρόμους, κ' έστελνε τή φωνή του όσο μπορεί μακριά και ψηλά στο πυκνό σκοτάδι φωνάζοντας! «Όχι έ; όχι!» Κ' οι νοικοκυράδες μέ τις φωνές του φοβίζανε τὰ παιδιά τους που κάταν άταξίες και δέν πζν ταχτικά στην εκκλησία.

* *

«Έτσι κατάντησε ό Γιάννης ό Άφωρισμένος, χωρίς να ξαίρουνε στο χωριό του, ώσπου μιιά Κυριακή, ύστερα άπ' τή λειτουργία εκεί στο προαύλιο, στη σια του Καμπαναριού, κάποιος τούς είπε πώς ό Γιάννης είναι τρελός, στους δρόμους, τής άλλης χώρας και πώς κρατούσε εκεί κάποτε και τό κρανίο τής αδερφής του. Νάκους άντρες γυναίκες, όλοι κοντά κοντά σχολιάζανε τό πράμα. — «Θεός φυλάξει . . . » λέγανε και ή κυρά Φωτεινή έπρόστεσε. — «Δέν στάλεγα έγω Στάθη; πώς όλο τό κρέμα τό σέρνει ό άφωρισμένος μαζί του;» Κ' έκίνη τήν ώρα άκούστηκε άπ' τις γυναίκες του χωριού. — «Καλέ τό παιδί τής αδερφής του αυτός θα όκκανε!» — «Αυτός θάναι είπαν όλοι και γιάυτό ό θεός τιμωρεί!» Ό παπάς έσταύ-

ρωσε υποκριτικά τὰ χέρια, ὕψωσε τὰ βλέμματα καὶ εἶπε : « Δοξασμένον εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς Αἰῶνας τῶν Αἰῶνων ! »

Κι ὁ παπὰς κι ὅλες οἱ γυναῖκες, ντυμένες τὰ γιορτιάτικα τὰ μαῦρα ρούχα, μὲ τὰ μαῦρα πλατιά μανίκια καὶ μὲ τὰ μαῦρα σκουφόμματα, ἐμοιάζαν σὺν τὰ κοράκια πρὸ κρῶζου ἀπάνω στὰ πτώματα...

Μὰ ὁ ἄνθρωπος ποῦφερε τὴν εἶδηση στὸ χωριὸ, ἐπρόσπετε πῶς ὁ Ἄφωρισμένος κάποτε λείει !...

«...Τί τὴ θέλουμε τὴση γλώσσα ; ! νὰ προσευχόμεσθε καὶ νὰ κακολογᾶτε ; »

Ἄθινα

ΖΗΝΩΝ Σ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ—ΝΟΥΜΑΣ

Εἰς τὸ Ὡδεῖον τὴν προσεχῆ Κυριακὴν θὰ γίνῃ μιὰ γιορτὴ. Ἔχω ὑπ' ὄψει μου τὸ πρόγραμμα. Ἄντιγράψω.

« Αἰθούσα Ἑλληνικοῦ Ὡδείου. — Τὰ εἰκοσάχρονα τοῦ «Νουμά».— Κυριακὴ 18 τοῦ Δεκέμβρη 1922 (στὶς 6 τ' ἀπόγευμα). — Ἄμα ἀρχίσῃ ἡ γιορτὴ ὅσοι ἀργήσουνε θὰ μπαίνουνε μόνο στὰ διαλείμματα. — Πρόγραμμα τῆς γιορτῆς. — Ἡ δεσποινίδα Μυριέλλα Ταγκοπούλου: «Στὰ εἰκοσάχρονα τοῦ «Νουμά»...»

Καὶ ἔτσι ἀναγγέλλει, ὅτι θὰ μιλήσουν γιὰ τὸ «Νουμά» ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς, ὁ Ἡλίας Βουτιερίδης, ὁ Ρήγας Γκόλφης, ὁ Κώστας Παρροῖτης, ὁ Πάνος Ταγκόπουλος, ὁ Δ. Ταγκόπουλος, ὁ Θ. Συνοδινός. Θὰ μιλήσουν ὅλοι γιὰ τὸ «Νουμά», τὸ ἔργο του, τὰ πρῶτα χρόνια του, τὶς καλὰ βρες του, τὰ κατορθώματά του.

Τί εἶναι αὐτός ὁ «Νουμάς» ; Εἶναι φουρνέλλο. Ἔχετε ἰδῆ τί ἐστὶ φουρνέλλο ; Φουρνέλλο ἐστὶ τοῦτο : Ἔχεις μπροστά σου ἓνα βράχο. Μὲ ἓνα λαστὸ ἀνοίγεις μιὰ τρύπα. Καὶ βάζεις μέσα ἓνα φυσίγγιο δυναμίτιδος. Καὶ βάζεις φωτιά. Καὶ μὲ ἓνα τρομακτικὸ κρότο σκορπᾶ; ἓνα κομμάτι τοῦ βράχου σὲ θρύψαλλα.

Ἔ, λοιπόν, ὁ «Νουμάς» εἶναι τὸ φυσίγγιο ποὺ ἐτράνταξε μιὰ φορὰ τὸν ἄψυχο βράχο τοῦ λογιωτατισμοῦ. Ὁ μιναδόρος: ὁ Τάκης ὁ Ταγκόπουλος. Ὁ ὀρηκτικώτερος, ὁ μαχητικώτερος, ὁ θυμοειδέστερος, ἀγωνιστῆς τῆς πέννας ἀπὸ τὴν πρώτη ἐμφάνησί του. Νουμάς ἦτο ἓνα ψευδώνυμό του. Ἐγίνε ὄνομά του. Ταγκόπουλος δὲν ἐσήμαινε τίποτε πλέον ἄκουσα κάποτε ἓνα φοιτητὴν νὰ τὸν δείχνῃ σ' ἓνα ἄλλον :

— Νά, ἐκεῖνος εἶναι ὁ Νουμάς.

Συνεπῶς τὸ ἔντυπον ποὺ ἐξεδόθη μὲ αὐτὸν τὸν τίτλον ἦτο αὐτότατος, ζωντανώτατος ὁ Τάκης ὁ Ταγκόπουλος. Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ θὰ μιλήσουν μεθαύριο γι' αὐτό, θὰ τὰ λένε γιὰ τὸν Ταγκόπουλο—ἔντυπον !..

Ὅταν αὐτός ὁ «Νουμάς»—ζωντανὸς ἢ ἔντυπον, ἀδιάφορο—ἐκυκλοφόρησε ἐμείναμε ὅλοι χάσκοντες διὰ τὴν θρασύτητά του. Νὰ σηκωθῆ νὰ δώσῃ μιὰ μυτιὰ στὸν μακαρίτη Μιστριώτη καὶ ἄλλην τὴν ἱερὰν σύνοδον τοῦ λογιωτατισμοῦ. Ποῖαν ἐποχὴν ; Τὴν ἐποχὴν ποὺ ὁ λαὸς μὲ τὸ θῆρυβο ποὺ ἔγινε περὶ μεταφράσεως τοῦ Ἐβανγγελίου, ἐπίστεψε ὅτι θὰ τοῦ ἀλλάζῃ τὴ θρησκεία του. Καὶ εἰς μίαν διαδήλωσιν μαινομένων θρησκολήπτων ἄκουσα μὲ τὰ αὐτιά μου ἓναν ἀπὸ τοὺς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς διαδηλώσεως νὰ φωνάζῃ :

— Ἄκουε... τὸ Σταυρὸ τους νὰ θέλουμε νὰ μᾶς ἀλλάξουνε τὴ θρησκεία μας ;

Σὲ μιὰ τέτοια ἐποχὴ ὁ «Νουμάς» ἀνεπετάσθη ὡς σημαία τῆς γλωσσικῆς ἐπαναστάσεως. Κατὰ τῆς νεκρᾶς καθρευσῆς. Ὑπὲρ τῆς ζωντανῆς δημοτικῆς εἴκοσι χρόνια ὁ Ταγκόπουλος ἐπάλαψε. Ἐθυσίασε στὸν ἀγῶνα αὐτὸν ὅ,τι εἶχε Μυαλό καὶ λεπτὰ. Ἀλλὰ ἐνίκησε. Ἐθριάμβευσε. Πῶς ; Αὐτὸ δὲν χωράει ἐδῶ. Πηγαίνετε, ὅσοι φιλολογεῖτε, νὰ τὸ ἀκούσετε ἀπὸ τὸν Παλαμᾶ, τὸν Βουτιερίδη, τοὺς ἄλλους ἐκλεκτοὺς ἐργάτας τῶν γραμμάτων. Γι' αὐτὸ καὶ σταματῶ ἐδῶ μὲ μιὰ εὐχὴ στὸν Τάκη τὸν Ταγκόπουλο, ὁ ὅποιος σὲς καταγγέλλω ὅτι εἶναι ὁ γείτονας κ. Ἱερεμίας : Νὰ ζήσῃ νὰ τὰ σαρκυντῆ τὰ φιλογολικά του χρόνια.

(Ἐφημ. Ἔθνος)

ΤΙΜ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ο ΠΑΛΑΜΑΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

— Βγήκενε τελευταῖα στὸ Παρίσι, ἀπὸ τὰ ἐκδοτικὰ καταστήματα τοῦ Συμπέρ, δύο τόμοι στὰ γαλλικά, μ' ἐπιγραφή «Κωστῆς Παλαμᾶς», ἔργα

βιβλίου, ἐπιγραφή ἀπὸ τὰ νεοελληνικά τοῦ κ. Ἐγγεῖων Κλειδῶν καθηγητῆ στοὺς Λύκειο τῆς Νίκιας, μὲ πρόλογο τοῦ κ. Φιλίας Λεμπέγκ. Ἡ μετάφραση πολὺ φροντισμένη, ξαναχύνει στὸ γαλλικὸ πεζὸ λόγῳ τὴν ποίησιν τοῦ Παλαμᾶ, μὲ ὅλο τὴς τὸ πλοῦτος. Οἱ δύο τόμοι περιέχουν κομμάτια ἀπὸ ὅλα πάνου κάτω τὰ βιβλία τοῦ Παλαμᾶ τὰ πρῶτα πολ-

λά από τὰ ποιητικά του έργα. Ὁ κ. Κλεμάν ἔχει περιλάβει καὶ μιὰ του μελέτη γιὰ τὸ ἔργο καὶ τὴ ζωὴ τοῦ Ἑλληνα ποιητῆ, πλουτισμένη με καθέκαστα ἐνδιαφέροντα. Ὁ Γάλλος καθηγητῆς, πού ἔχει παρακολουθήσει ἀπὸ χρόνια τὴ νεοελληνικὴ φιλολογοίαν, δὲν μπορεῖ νὰ ξεχάσῃ τὴ σημαντικὴ ἐπίδραση τοῦ «Νουμά» στὴ σύγχρονή μας κίνηση, καὶ βρίσκει εὐκαιρίαν νὰ σημειώσῃ στὴ μελέτη του αὐτὴ καὶ τὰ κύρια ἐπιγραμματικά λόγια: «Ὁ Νουμάς» εἴκοσι χρόνια τώρα, ἐνεργητικῶς συνεχίζει τὸ γλωσσικὸ ἀγῶνα, καὶ εἶναι τὸ κύριον ὄργανον τῆς δημοτικιστικῆς προπαγάνδας». Ἐλπίζουμε πῶς ὁ Παλαμάς θὰ διαβαστῇ καὶ θὰ κριθῇ ἀπὸ τὸ γαλλικὸ κοινὸ πού παρακολουθεῖ τὶς ξένες φιλολογίας, με τὸ ἴδιον ἐνδιαφέρον πού δείξαν οἱ Ἑγγλέζοι, ὅταν τὰ ἔργα τοῦ Παλαμά εἰδῶ καὶ δυὸ χρόνια κυκλοφοροῦσαν στὴ μετέφραση τοῦ καθηγητῆ κ. Φουτρίδη.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ : Τὸ ἄμοιρον τὸ Λολάνι.
Ἐνα μυθιστορηματάκι πού διαβάζεται πολὺ εὐκόλως καὶ πολὺ εὐχάριστα. Πρόκειται γιὰ τὸν ἔρωτα μιᾶς φτωχῆς κόρης, ἐνθ' ἄγνόν ἔρωτα πού δὲν πρόφτασε καλὰ καλὰ νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ τελείωσε με μιὰ τραγικὴ αὐτοκτονίαν. Τὸ ἔργο τὸ χαρακτηρίζει μιὰ ἀπλότητα καὶ μιὰ γοργότητα ὕφους πού θυμίζει καθαρὰ Κνουτ Χάμσουν. Μέσα στὸ σύντομον αὐτὸ ρομαντζάκι παρελαύνουν τυποὶ τοῦ θεάτρου καὶ τύποι τοῦ ἡμικόσμου πού γεννοῦνε πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον. Πρόκειται γιὰ ἕνα κομματάκι Ἀθήνας τοῦ Μεταξουργείου, πολὺ καλοκαλμένο. Ὁ συγγραφεὺς θέλησε νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἕνα κομμάτι Ἀθήνας, Ἀθηναϊκῆς ζωῆς ὅπως διαμορφώθηκε σήμερον δίχως τὴν πρόθεση καμίας βαθύτερης κοινωνικῆς ἀνάλυσης πάνω στὰ φαινόμενα αὐτῆς τῆς ζωῆς. Ἡ φιλολογικὴ προσπάθεια τοῦ συγγραφέα ἀνταποκρίνεται τέλεια με τὸ σκοπὸ του.

ΕΛΛΗΝΗΣ ΘΕΟΤΟΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ :
Πλατέμεια ἀγέλαστα. — Ἀπ' ὅλη τὴ φρίκη τοῦ πολέμου, ἡ κυρίαν Παρλασκευοπούλου δὲν εἶδε τίποτε ἄλλο παρὰ ὅτι οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Τούρκοι καίνε καὶ σφάζουν. Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ πού δείχνει μιὰ μονομέρεια καὶ μιὰ στεγνὴ ἀντίληψη, δὲ μᾶς συγκινεῖ. Τὸ μᾶτι ἐνός συγγραφέα στὴ μεταπολεμικὴ περίοδον πρέπει νὰ βλέπῃ πολὺ πλατύτερα καὶ ἢ συγκίνησέν του νὰ εἶναι λιγώτερον ἐθνικιστικὴ καὶ περισσότερο ἀνθρώπινη. Ἐχτός ἀπὸ αὐτὰ, τὰ δηγήματα τῆς κ. Παρλασκευοπούλου δὲν παρουσιάζουν τίποτα τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ θὰ ἤμπορούσαν νὰ θεωρηθῶνεν πῶς πολὺ σὰ δημοσιογραφικὸν ρεπορτάζ παρὰ σὰ φιλολο-

γικὰ δηγήματα. Τὸ δῆγμα Ριχὸ ξεχωρίζει ἀπὸ τ' ἄλλα, ὅπως καὶ τὸ Ἑστρανή ἀδελφὴ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΣΠΕΡΙΔΑ ΤΟΥ «ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ»

Τὴν Πέμπτη, 8 τοῦ Δεκεμβρίου, δόθηκε ἀπὸ τὸν «Παρνασσὸν» στὴ μεγάλη αἴθουσά του μιὰ φιλολογικὴ ἐσπερίδα γιὰ τοὺς Μικρασιάτες πρόσφυγες. Ἡ κ. Κοθλα Ζερβοῦ— Ἀγωνιά ἀπάγγειλε τὸ «Τραγοῦδι τῶν Προσφύγων» τοῦ Παλαμά— ἕνα τραγοῦδι ἀπ' τὰ δυνατώτερα τοῦ Ποιητῆ, γεμάτον ἀπὸ συγκίνηση καὶ πόνο γιὰ τὸ ξεκλήρισμα τῶν δυστυχισμένων αὐτῶν ἀνθρώπων, πού σ' ὀρισμένα μέρη του θυμίζει στὸ εἶδος, ἐν ὄχι καὶ στὴ φράση, τὴν ἀθάνατην «Ἀνατολήν» ἀπ' τοὺς «Καημοὺς τῆς λιμνοθάλασσας». Ὁ Παλαμάς ἔχει τὸ χάρισμα νὰ διαιστάνεται τὸ κάθε τι, νὰ τὸ βλέπει με τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του καὶ νὰ τὸ ἐκδηλώνει με γνώση τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων, — σὰ νὰ τὰχει παρακολουθήσει ἀπὸ κοντὰ. Ἡ Κα Ζερβοῦ, ἀληθινὴ καλλιτέχνηδον στὴν ἀπαγγελίαν, τὸ χρωμάτισε πολὺ καλὰ, ἔντονα καὶ με τέχνη, πού μᾶς ἔδωσε νὰ καταλάβουμε τὸ μεγαλεῖον τοῦ τραγοῦδιου, καθὼς καὶ τὴ δική της τὴν ψυχὴν, πού φαίνεται νὰ μὴν εἶναι ἀγνωρῆ στα μυστήρια τῆς Παλαμικῆς τεχνοτροπίας. Σίγουρα πῶς νοιώθει τὸν Παλαμά καὶ πῶς εἶναι σὲ θέση νὰ τὸν ἀποδόσει.

Μετὰ τὸ «Τραγοῦδι τῶν προσφύγων» μίλησε ὁ ποιητῆς τῶν «Τραγοῦδιῶν τοῦ Ἰένου» κ. Μιχ. Ἀργυρόπουλος (Ρήγας Ραγιαῆς) γιὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Σμύρνης. Ἡ ὁμιλία του, δυστυχῶς, εἶταν περισσότερον σὰν κύριον ἀρθρον φημερίδας, παρὰ σὰν ἐξέπασμα, — ὅπως τὸ περιμέναμε δὲ — ποιητὴν αἰσταντικοῦ πού εἶδε τὸν ὄλεθρον μετὰ τὴν χώραν του. Ἐχοντας φαίνεται ὑπ' ὄψιν του, πῶς θ' ἀνέβαινε στὸ ... βῆμα τοῦ «Παρνασσού» τὸρνεψε τὴ φράσην του πάνω σὲ γλωσσικὰ καλούπια παλιᾶς ἐποχῆς, μιλώντας σὲ μιὰ νεκρὴ καθαρεύουσα, κατάξερη, ἀποκρουστικὰ. Ἔτσι ἀκούσαμε νὰ λέει πῶς εἶναι «ἄδοξος ἢ δόξα εἰς καιροὺς ἀδοξίας». (οἶκ !)

Ὁ κ. Πολέμης, δὲν κατόρθωσε νὰ μᾶς ἀποζημιώσῃ με τὸ «ἐπίκαιρον ποίημα του». Καὶ σ' αὐτὸ, καθὼς καὶ στα περισσότερὰ του, δὲν μπόρεσε ὁ ποιητῆς πού δημοσιογραφεῖ τὴν ποίησιν, κατὰ τὸ Ἰκόλφην, νὰ ὑψωθῇ λιγάκι ἀπ' τὰ συνηθισμένα, τὰ χιλιοεπιωμένα, τὰ κοινὰ. Τὸ τραγοῦδι πού μᾶς εἶπε θὰ γράφτηκε βέβαια με τὴν πρόθεση μὴ καλλάντας συμβολικῆς ἀλλά, θέλοντας τεχνίτη πού νὰ κατέχει τὸ ἀπόλυτον νόημα τῆς τέχνης, βγήκε ἀπ' τὰ χέρια τοῦ κ. Πολέμη σὰν ἕνα ποίημα ὀλότελον δικό του, —

ἀτεχνο, ρητορικό, πατριωτικό, με κουδουνηστό δεκαπεντασύλλαβο, χωρίς καμιά συγκίνηση, κανένα βάθος. Ὁ ποιητής τῶν «Εἰρηνικῶν» δικαιολόγησε με τὸ στιχοῦργημα τοῦ αὐτοῦ μιὰν ἀποψη ἀπ' τὸ «Ὡραῖον Παρελθόν» τοῦ κ. Ξενοπούλου. Κανένας νέος σήμερον, ὅσο κι ἂν ἤθελε νὰ φχαριστήσῃ τὸν ἀγαπητὸ κ. Ξεν., δὲ θάβγαξε, οὔτε θὰ ὑπόγραφε τέτοιο.. ἐπικαιρον ποίημα.

Ἡ φιλολογικὴ βραδιά τέλειωσε μ' ἓνα μέρος ἀπ' τὸ «Λόγγριν» τοῦ Βάγνερ, ποῦ ἐχτελέστηκε ὅσο μπορούσε καλύτερα, ἀπὸ μερικὸς φιλόμυσοις νέους τῆς Σμύρνης. Ὁ κ. Μιλανάκης ποῦ διεύθυνε τὴ μικρὴ ὀρχήστρα ἐδειξε ἀκόμη γιὰ μιὰ φορὰ τὴν εὐγενικιά του προσπάθεια.

ΠΕΤΡΟΣ ΓΑΛΗΝΟΣ

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ

Γεμάτη ζωὴ καὶ ὄρεξη γιὰ δουλειά, ἀρχισε καὶ φέτος ἡ «Φοιτητικὴ Συντροφία» τὴ φιλολογικὴ τῆς δράση, με πρόγραμμα ὄχι μόνο νὰ διαφεντέψῃ τίς ἀρχές τῆς δημοτικῆς γλώσσας, μὰ καὶ νὰ γενικέψῃ τὴ συζήτηση πάνω σὲ θέματα κοινωνικὰ κ' ἐπιστημονικά.

Τὴ σειρά, στίς κυριακάτικες δημόσιες διαλέξεις στὸ Ἑλληνικὸ Ὡδεῖο, τὴν ἀρχισε ὁ κ. Γληνός με θέμα : «Ἡ κρίση τοῦ Δημοτικισμοῦ».

Δυστυχῶς, δὲν ἔχουμε τὸν ἀπαιτούμενο τόπο γιὰ νὰ δώσουμε μιὰ πλατειᾶν ἀνάλυση τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τοῦ κ. Γληνοῦ ποῦ ὄχι μονάχα τὸ δημοτικισμὸ τιμᾶ, μὰ καὶ τὴ Συντροφία ὀλάκερη ποῦ ἔκανε ἔτσι τὴ φειτηνὴ τῆς ἐμφάνιση.

Ἀλλὰ γιὰ τί τάχατες ἐπιστήμονας ἔπως ὁ κ. Γληνός, σὲ μιὰ τέτοιαν ὁμιλία, ὡς ἡ «Κρίση τοῦ Δημοτικισμοῦ», παραμέλησε ν' ἀναφέρει μερικὸς ἀπ' τοὺς δημοτικιστὲς ἐκείνους ποῦ σεμνὰ κι ἀθύρνα, δμως μεθοδικὰ κ' ἐπιστημονικά, ἀγωνιστήκανε τὸν καλὸ μὲ τραχὺ ἀγῶνα ;

Τί νὰ σκέρτεται ἀραγες γιὰ τὴ Γραμματικὴ τοῦ Φιλῆντα, γιὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ Κώστα τοῦ Παρορίτη μέσα στίς ἐργατικὲς μάζες, μὰ κι ἀκόμη γιὰ τὸ χαρούμενο περιστατικὸ πῶς ἔνκε κληρονομήσῃ στίς θετικὲς ἐπιστήμες, ὁ κ. Χόνδρος, χρόνια τώρα μες στὸ Πανεπιστήμιο κάνει τὸ μάθημά του σὲ στρωτὴ τρεχούμενη δημοτικὴ ;

Κι' ἴσως κι αὐτὰ νὰ τὰ παραβλέπαμε, ἂν ὁ κ. Γληνός δὲν ξαίρω κ' ἐγὼ γιὰ τὴ παραγνώρισε καὶ πα-

ραπέταξε μιὰν ἱστορικὴ πιά ἀλήθεια. Θέλω νὰ πῶ γιὰ τοὺς τιτάνιους ἀγῶνες τοῦ «Νουμά», εἴκοσι χρόνια τώρα. Λέγοντας «Νουμά», παίρνω κι' ὄλους τοὺς συνεργάτες τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ, ποῦ εἴτανε ἡ ψυχὴ του, ἡ ζωὴ του.

Δὲ νομίζω βέβαια ὑπερβολικὴ τὴ ζημία τοῦ «Νουμά» ἀπὸ μιὰ τέτοια παράλειψη, γιὰ τὴ πιστεύω πῶς εἶναι πιά φῶς φανερὸ καὶ τὸ τί ἔκανε ὁ «Νουμάς» καὶ τὸ ποιοὶ εἴτανε αὐτοὶ ποῦ παλαίψανε διπλά του. Ὅμως ἐμεῖς οἱ ἄλλοι τῆς «Συντροφιάς» χρέος μας τὸ θαρροῦμε νὰ θυμηθοῦμε πῶς ὁ «Νουμάς» ἔξω ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα εἴτανε κ' ἡ πρώτη σκεπή, τὸ πρῶτο καταφύγιο τῆς «Συντροφιάς» μας ὅταν εἶχε πρῶτο συσταθεῖ.

ΠΗΚ.

ΣΗΜ. Ἡ νέα διεύθυνση τοῦ «Νουμά» ἐλπίζω γὰρ μοῦ παραχωρήσει στὸ ἐρχόμενο φύλλο μισὴ στήλη γιὰ κριτικῆσω στίς ἀσεβέστατες κουβέντες ποῦ εἶπε γιὰ μένα, τὸ «Νουμά» καὶ τὰ δράματά μου στὸν «Ἑπ. Ὀμιλο» ὁ κ. Γληνός—ἐκτός πιά κι ἂν ἴσασιν τότε βρῶ πῶς ἡ καλύτερη ἀπάντηση σὰ τέτια κολοκυθόλογα εἶναι ἡ σιωπὴ καὶ ἡ περιφρόνηση.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΗΑ ΒΙΒΛΙΑ

Γ. ΑΘΑΝΑ : *Καίρος Πολέμου*, Ποιήματα, 1913 — 1919.— Πρῶτο βραβεῖο Φιλαδέλφειου ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ.— Ἐκδότης Ἰ Σιδέρης, Ἀθήναι, Δρχ. 5.

ΣΤΕΛΙΟΥ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ : *Ὅταν φεύγουν οἱ φῆρες*, ποιήματα, Πρῶτο βραβεῖο Φιλαδέλφειου ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ, 1922 Ἀθῆναι Δρχ. 7.

ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ : *Τὸ εἶμαρ τὸ λολάνε* (Ἀθηναϊκὸ μυθιστόρημα) Ἀθῆναι, 1923 Δρχ. 7.50

ΑΝΤΡΕΑ ΛΟΪΖΟΥ : *Θλιμένα λόγια*. Ποιήματα. Βιβλιοπωλεῖο Περ. Ἰατρίδη. Χίος 1922 Δρχ. 5.

ΕΝΤΓΑΡ ΑΛΛΑΝ ΡΟΕ : *Ἡ Μάσκα τοῦ Κόκκινου θανάτου*, διηγήματα φερμένα στὸ Ἑλληνικὸ ἀπ' τὸν Κ. Κλώνη. Πειραιῶς, 1922 Δρχ. 2.50.

ΓΑΒΡΙΗΛ ΝΤ' ΑΝΝΟΥΝΤΖΙΟ : *Ἡ Τζιονόντα*, τραγῳδία εἰς 4 πράξεις, μετάφρ. Ἐλμίνας Παντελέκη, ἐκδότης Ἰ. Σιδέρης, Ἀθῆναι.

NICOLAS SÉGUR (Ν. Ἐπισκοπόπουλου) : *Τὸ μυστικὸν τῆς Πηνελόπης*, μυθιστόρημα Ὀμηρικῆς ἐποχῆς, μετ. Παύλου Νιφθάνου. Λογοτεχνικὴ βιβλιοθήκη : «Ἡ Μέλισσα», Ἀθῆναι Δρχ. 5.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΟΛΕΞΗ : «Ἐσπερινός», ποιήματα, Ἐκδότης Ἰ. Σιδέρης, Ἀθῆναι Δρχ. 6.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Ν. ΣΥΝΔΑΙΝΟΥ *Τὸ Ἑλληνικὸν τραγῳδία*, πέντε διαλέξεις — συναυλία. Ἐκδοτικὰ καταστήματα «Ἀκροπόλεως» 1922. Δρχ. 10.

Τύποις ἔφημ. «Κράτος» Θ. Ταβέλλα ὁδὸς Ἀριστοτέλους 1.